

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

**INFORMACIJA O MIKROKREDITNOM SUSTAVU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
SA STANJEM NA DAN 30. 9. 2013.**

Sarajevo, studeni 2013.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH (Agencija) kao regulatorna institucija koja obavlja nadzor mikrokreditnih organizacija, sačinila je Informaciju o mikrokreditnom sustavu Federacije Bosne i Hercegovine sa stanjem na dan 30. 9. 2013. na temelju analize mjesečnih i kvartalnih izvješća o poslovanju, informacija i podataka koje mikrokreditne organizacije dostavljaju Agenciji (*off-site* nadzor) i podataka kojima raspolaže konstatiranim u kontrolama na licu mjesta (*on-site* nadzor).

SADRŽAJ

I.	UVOD	3
II.	POSLOVNE PERFORMANSE MKO U FEDERACIJI BiH	5
	1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA	5
	1.1. Broj mikrokreditnih organizacija.....	5
	1.2. Organizacijski dijelovi	5
	1.3. Kadrovi.....	6
	2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA MKO	7
	2.1. Bilanca stanja.....	7
	2.2. Kapital	11
	2.3. Kreditni portfelj	13
	2.4. Ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope na mikrokredite.....	21
	2.5. Račun dobiti i gubitka.....	23
III.	ZAKLJUČCI I PREPORUKE	25
IV.	PRILOZI	27

I. UVOD

Zakonom o mikrokreditnim organizacijama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/06) (ZoMKO) uređuje se osnivanje, registriranje, djelatnost, oblik organiziranja, poslovanje, način upravljanja, prestanak rada i nadzor poslovanja mikrokreditnih organizacija (MKO), odnosno mikrokreditnih fondacija (MKF) i mikrokreditnih društava (MKD) u Federaciji BiH. Nadležnosti Agencije nad ovim poslovima propisane su Zakonom o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 9/96, 27/98, 20/00, 45/00, 58/02, 13/03, 19/03, 47/06, 59/06, 48/08, 34/12 i 77/12) i internim aktima Agencije, a svi navedeni poslovi obavljaju se u okviru Sektora za nadzor poslovanja mikrokreditnih organizacija. Funkciju nadzora MKO, Agencija obavlja neposrednim nadzorom (*on-site*) i posrednim nadzorom, odnosno, analizom izvješća koje MKO dostavljaju Agenciji (*off-site*), shodno ZoMKO i podzakonskim aktima Agencije koji su navedeni u Prilogu 1. ove Informacije. Izvještajnu osnovu čine kvartalna izvješća o bilanci stanja, kapitalu, kreditima, rezervama za kreditne gubitke, rezultatima poslovanja, zaposlenim, otpisima i drugi izvještaji o pojedinim segmentima poslovanja, te mjesečno izvješće o kamatnim stopama.

U Federaciji BiH sa 30. 9. 2013., dozvolu za rad Agencije imalo je 13 MKO, 12 MKF i 1 MKD, koje su poslovale putem 311 organizacijskih dijelova. U mikrokreditnom sektoru Federacije BiH sa 30.9.2013. bilo je zaposleno 1.416 radnika, što je za 138 radnika ili 9% manje u odnosu na 31.12.2012. Agencija je u III. kvartalu 2013. godine jednoj MKF dala suglasnost za stjecanje udjela u jednom MKD, čime je ova MKF postala stopostotni vlasnik MKD.

Bilančna suma MKO sa 30.9.2013. iznosila je 471 milijun KM, od čega se na MKF odnosilo 469,8 milijuna KM ili 99,7%, a na MKD 1,2 milijuna KM ili 0,3% od ukupne bilance MKO. Bilančna suma MKO na kraju trećeg kvartala 2013. godine bila je manja za 28,7 milijuna KM ili 6% u odnosu na stanje sa 31.12.2012. Ukupni bruto krediti MKO, kao najznačajnija stavka aktive MKO, sa 30.9.2013. iznosili su 396,2 milijuna KM i čine 84% ukupne aktive MKO, dok su neto krediti iznosili 388,2 milijuna KM. Krediti i na bruto i na neto osnovi manji su za 5% u odnosu na stanje sa 31.12.2012. Mikrokreditiranje je najvećim dijelom usmjereno na kreditiranje poljoprivrede (36%) i uslužnih djelatnosti (24%), te se većim dijelom odnosi na dugoročne kredite fizičkim osobama. MKO su nastavile smanjivati efektivne kamatne stope na ukupne mikrokredite, pa su tako, na kraju trećeg kvartala 2013. godine, prosječne ponderirane efektivne kamatne stope u mikrokreditnom sektoru na ukupne kredite iznosile 26,75%, te su u odnosu na četvrti kvartal 2012. godine, zabilježile pad od 1,14 postotnih bodova.

U usporedbi s krajem prethodne godine, sa 30.9.2013., mikrokreditni portfelj bilježi pad od 5%, te iskazuje i pogoršanje pojedinih pokazatelja kvalitete aktivnog kreditnog portfelja iskazano povećanjem stope rezervi za kreditne gubitke sa 1,82%, koliko je iznosila na 31.12.2012., na 2,23%. Nadalje, portfelj u riziku preko 30 dana kašnjenja također je povećan sa 1,89% na 2,23%. Ukupan rezultat sektora po pitanju rizičnosti portfelja nalazi se u okvirima standarda propisanog od Agencije, dok od 13 MKO, 3 MKF ne zadovoljavaju standard Agencije u pogledu rizičnosti portfelja koji mora biti ispod 5%. Međutim, portfelj u riziku preko jednog dana kašnjenja bilježi poboljšanje, te je sa 4,88% koliko je iznosio na kraju prethodne godine, smanjen na 4%. Na razini sektora, postotak otpisa sa 30.9.2013. bilježi poboljšanje, te je isti smanjen sa 3,88% koliko je iznosio na kraju prethodne godine na 2,57%, a tri MKF ne zadovoljavaju standard Agencije u pogledu postotka otpisa kredita.

Osnovni izvor sredstava MKO su obveze po uzetim kreditima koje su na dan 30.9.2013. iznosile 271,3 milijuna KM ili 58% ukupne pasive MKO i manje su za 13% u odnosu na stanje sa 31.12.2012. Ukupni kapital MKO na dan 30.9.2013. iznosio je 175,9 milijuna KM ili 37% ukupne pasive MKO koji je veći za 8% u odnosu na kraj prethodne godine, od čega je kapital MKF iznosio 175,2 milijuna KM ili 99,6%, a kapital jednog MKD 0,7 milijuna KM ili 0,4%. Najznačajnije stavke kapitala MKF su višak prihoda nad rashodima u iznosu od 114,9 milijuna KM koji čini 65% ukupnog kapitala MKF, zatim donirani kapital koji je iznosio 49,2 milijuna KM ili 28% ukupnog kapitala MKF, dok jedno MKD nema doniranog kapitala. Temeljni kapital i ostale rezerve MKF iznosile su 11,1 milijun KM, odnosno 7% ukupnog kapitala MKF. Neraspoređena dobit i zakonske rezerve jednog MKD iznosile su 71 tisuću KM ili 11% ukupnog kapitala MKD, dok je temeljni kapital MKD iznosio 600 tisuća KM ili 89% ukupnog kapitala MKD.

U razdoblju 1.1. - 30.9.2013., 11 MKF ostvarilo je višak prihoda nad rashodima u iznosu od 12.358 tisuća KM, dok je manjak prihoda nad rashodima ostvarila 1 MKF u iznosu od 14 tisuća KM, što znači da su MKF sa 30.9.2013. poslovale s viškom prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 12.344 tisuće KM. Jedno MKD je u razdoblju 1.1.-30.9.2013. ostvarilo neto gubitak u iznosu od 30 tisuća KM, što znači da je na razini mikrokreditnog sektora u Federaciji BiH s krajem trećeg kvartala 2013. godine, ostvaren pozitivan financijski rezultat u iznosu od 12.314 tisuća KM, što je 14% više u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

U obavljenim kontrolama mikrokreditnih organizacija utvrđeno je da većina posluje sukladno zakonskim i podzakonskim propisima, te ciljevima radi kojih su osnovane. Iako razina aktive i bruto kreditnog portfelja opada, većina MKF je značajno unaprijedila poslovne prakse i procese, kao i interne kontrole, što se reflektira na poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja. Uloženi su veliki naponi u poboljšanje procesa naplate kredita kod većine MKO koji se nalaze u izvanbilančnoj evidenciji što utječe na financijsku disciplinu klijenata, te rezultate poslovanja MKO. Ipak, pojedine MKF, značajna sredstva izdvajaju za različite marketinške kampanje u cilju promocije organa MKF kao i imidža MKF, zanemarujući strategije kojim bi zaustavili razgradnju institucije. Nažalost, budućnost nekolicine MKO, njenih zaposlenih kao i drugih resursa, ovisi o štetnim korporativnim praksama pojedinih organa rukovođenja/upravljanja kojima je zbog uskraćenog povjerenja kreditora, onemogućen dotok novih kreditnih sredstava, potreban, kako ne bi bila ugrožena likvidnost institucija.

U pojedinim organizacijama, značajnog opsega operacija i razine doniranih sredstava, kontrolama su uočene određene slabosti i nepravilnosti u radu koje su se uglavnom odnosile na nepridržavanje odredaba ZoMKO i provedbenih akata Agencije, specifično u pogledu upravljanja kreditnim i drugim rizicima, formiranja i održavanja rezervi za kreditne gubitke, a posebno u slučajevima ponovnog ugovaranja kredita. Ostale nepravilnosti odnosile su se na neadekvatnu uspostavu i vođenje izvanbilančne evidencije, neadekvatan obračun dospjelih i nedospjelih kamata, neiskazivanje efektivne kamatne stope u ugovorima o kreditu i prostorijama MKF, te propuštanje uspostave registra povezanih osoba i usvajanje politika MKO za poslovanje s povezanim osobama, slabosti u procedurama za obradu prigovora i žalbi klijenata i jamaca i dr. Navedene nepravilnosti posljedično su utjecale na kršenje Odluke o ostalim općim uvjetima za poslovanje MKO u pogledu propisanih standarda Agencije za poslovanje MKO. Kontrolama je utvrđeno da se kod dvije MKF, u upravljanju imovinom MKF, organi istih ne pridržavaju načela poslovanja s pažnjom dobrog domaćina, odnosno pažnjom dobrog gospodarstvenika i stručnjaka, te da stvaraju visoke, nepotrebne i neopravdane troškove, kao i da obavljaju transakcije s povezanim osobama kojima se čini šteta po fondaciju, a korist direktno stječu povezane osobe što je suprotno zakonskim odredbama kao i misiji osnivanja MKF.

Neusvajanje predloženih izmjena i dopuna ZoMKO, kojim bi sukladno Zaključku Vlade Federacije BiH bile omogućene efikasnije korektivne mjere prema institucijama i organima koje krše ZoMKO i podzakonske akte Agencije, neminovno će voditi nanošenju štete doniranom kapitalu a posljedice će, nažalost, osjetiti cijeli mikrokreditni sustav kojeg čine klijenti, kreditori, kao i zaposleni u MKO. Neusvajanje predloženih izmjena i dopuna ZoMKO pogoduje nekolicini pojedinaca koji sigurno utočište nalaze u trenutnim propisima koji nedovoljno sankcioniraju nanošenje štete imovini fondacije i doniranim sredstvima koji su od šireg značaja.

Protoklo razdoblje je međutim obilježeno i prijenosom dijela imovine jedne mikrokreditne fondacije koja je zadovoljila potrebne uvjete, u mikrokreditno društvo, kojom je ista postala stopostotni vlasnik društva. S tim u vezi stvorena je pretpostavka za jačanje trenutno jedinog mikrokreditnog društva registriranog na području Federacije BiH.

II. POSLOVNE PERFORMANSE MKO U FEDERACIJI BiH

1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA

1.1. Broj mikrokreditnih organizacija

U Federaciji BiH sa 30.9.2013., dozvolu za rad Agencije ima 13 MKO, od toga 12 MKF (neprofitne organizacije) i 1 MKD (profitna organizacija), te 28 organizacijskih dijelova MKD čije je sjedište u Republici Srpskoj. Agencija je tijekom III. kvartala 2013. godine izdala suglasnost jednom MKF za stjecanje udjela u jednom MKD, čime je postala stopostotni vlasnik ovog društva. Istodobno je dana suglasnost na izmjene statuta i izmjene članova organa upravljanja i rukovođenja. Sve MKF koje su dobile dozvolu za rad Agencije, izvršile su preregistraciju u skladu sa ZoMKO, odnosno nastale su promjenom oblika MKO osnovanih shodno Zakonu o mikrokreditnim organizacijama („Službene novine Federacije BiH, broj: 24/00). Stoga, sve MKF zakonski su pravni slijednik imovine, prava i obveza MKO osnovanih u skladu sa ZoMKO iz 2000. godine. U Prilogu 2. nalaze se osnovni podaci o MKF i MKD koje sa 30.9.2013. imaju dozvolu za rad Agencije za obavljanje poslova davanja mikrokredita.

1.2. Organizacijski dijelovi

Na dan 30.9.2013., u Registru mikrokreditnih organizacija i njihovih organizacijskih dijelova, kojeg sukladno članku 13. ZoMKO, vodi Agencija, bilo je evidentirano ukupno 311 organizacijskih dijelova MKO sa sjedištem u Federaciji BiH, od čega u Federaciji BiH 208, Republici Srpskoj 100 i Distriktu Brčko 3. Ukupan broj organizacijskih dijelova MKO sa sjedištem u Federaciji BiH smanjen je za 8 organizacijskih dijelova, odnosno 3% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupno 177 organizacijskih dijelova MKO sa sjedištem u Federaciji BiH ima ovlasti za dodjelu mikrokredita, stoga su upisani u nadležni registar. U devet mjeseci 2013. godine, Agencija je izdala 7 suglasnosti za osnivanje organizacijskih dijelova, 16 suglasnosti za zatvaranje organizacijskih dijelova MKO i 9 suglasnosti za promjenu adrese organizacijskih dijelova, dok je 1 organizacijski dio dodan u Registar Agencije nakon izvršene kontrole na licu mjesta jedne MKO. Organizacijske dijelove izvan Federacije BiH ima 8 MKO, a 3 MKO posluju isključivo preko svog sjedišta, odnosno nemaju otvorenih organizacijskih dijelova ni u Federaciji BiH, ni u Republici Srpskoj. Agencija je dala dozvole za rad organizacionih dijelova jednog MKD koje ima sjedište u Republici Srpskoj, a koje u Federaciji BiH posluje putem 28 podružnica i terenskih ureda.

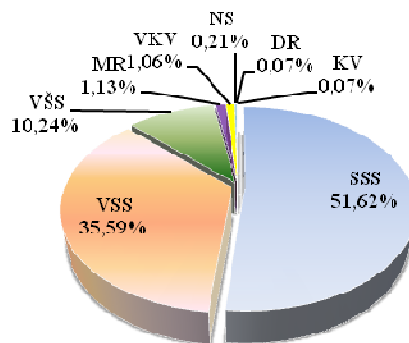
1.3. Kadrovi

Sa 30.9.2013., mikrokreditni sektor zapošljava ukupno 1.416 radnika, što je za 138 radnika, ili 9% manje u odnosu na 31.12.2012. Na ovaj pad zaposlenih na razini sektora, najviše utjecaja imao je pad zaposlenih kod jedne od najvećih MKO, koja je zabilježila pad zaposlenih od čak 33%, ili 96 zaposlenika u odnosu na kraj prethodne godine. MKF zapošljavaju 1.409 radnika ili 99,5%, a MKD 7 radnika ili 0,5%.

Tablica 1. Kvalifikacijska struktura zaposlenih											
Rb.	Kvalifikacija	31.12.2012.		Ukupno	Udjel (%)	30.9.2013.		Ukupno	Udjel (%)	Indeks	
		MKF	MKD			MKF	MKD				
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8	9=(7+8)	10	11=9/5	
1.	NS	3	0	3	0,19	3	0	3	0,21	100	
2.	KV	1	0	1	0,06	1	0	1	0,07	100	
3.	VKV	15	0	15	0,97	15	0	15	1,06	100	
4.	SSS	828	2	830	53,41	729	2	731	51,62	88	
5.	VŠS	154	1	155	9,97	144	1	145	10,24	94	
6.	VSS	530	4	534	34,36	500	4	504	35,59	94	
7.	MR	16	0	16	1,03	16	0	16	1,13	100	
8.	DR	0	0	0	0	1	0	1	0,07	n/a	
UKUPNO		1.547	7	1.554	100,00	1.409	7	1.416	100,00	91	

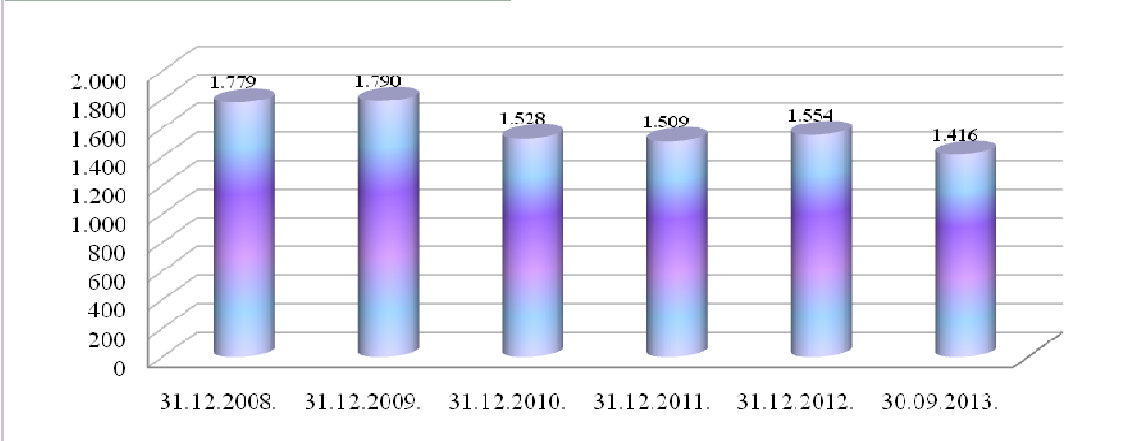
U strukturi zaposlenih najveće je učešće SSS od 51,62%, VSS od 35,59% i VŠS od 10,24%. Procent učešća zaposlenih sa srednjom stručnom spremom u padu je za 12%, a sa višom i visokom stručnom spremom za 6%.

Grafikon 1. Kvalifikacijska struktura zaposlenih u MKO

Promatrajući broj zaposlenih kroz godine rada MKO, najveći broj zaposlenih zabilježen je na kraju 2009. godine kada su MKO zapošljavale 1.790 radnika. MKO su sa 30.9.2013. zapošljavale 1.416 radnika, što predstavlja smanjenje od 21% u odnosu na kraj 2009. godine. Promatrajući ova dva razdoblja, kod pojedinačnih MKO, dvije MKF su zabilježile najveće smanjenje broja zaposlenih, za čak 33%, odnosno 38%.

Grafikon 2. Broj zaposlenih u MKO po godinama

2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA MKO

2.1. Bilanca stanja

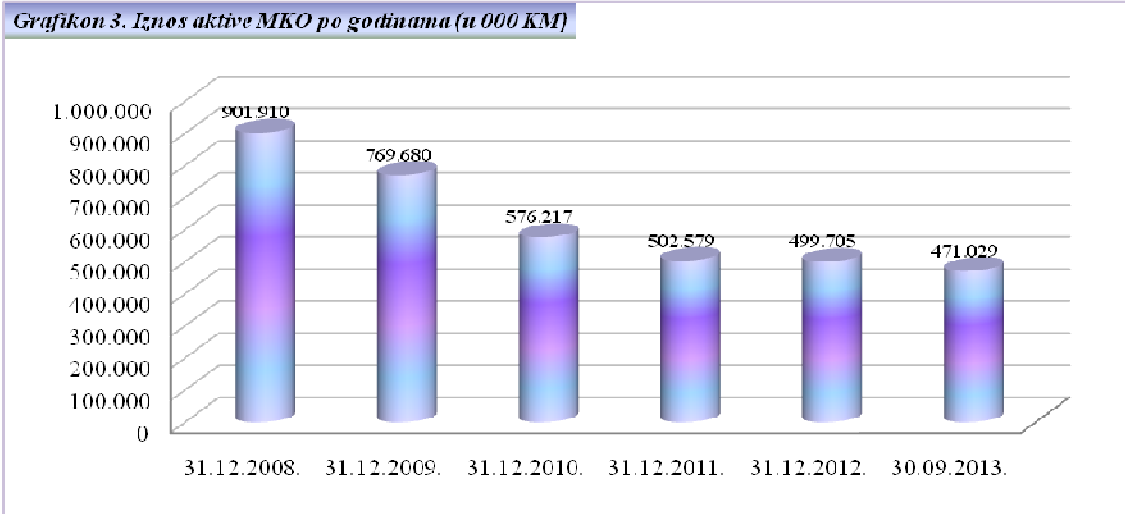
Bilančna suma MKO sa 30.9.2013. iznosi 471 milijun KM i za 28,7 milijuna KM ili 6% je manja u odnosu na stanje sa 31.12.2012. Rast bilančne sume u odnosu na kraj prethodne godine, bilježi 8 MKF, dok su pad zabilježile 4 MKF i 1 MKD. Pad bilančne sume do 10% u odnosu na 31.12.2012. zabilježile su 2 MKF, pad do 20% zabilježila je 1 MKF, a pad bilančne sume do 30% u odnosu na kraj prethodne godine zabilježila je 1 MKF i 1 MKD. Jedna MKF koja je s 31.12.2012. imala najveći udjel u iznosu bilančne sume u sektoru, za devet mjeseci, aktivu je smanjila za čak 23,7 milijuna KM, te je zabilježila pad od čak 21% u odnosu na kraj prethodne godine, što je posljedično utjecalo i na pad aktive na razini cijelog sektora. Najveći udjel u ukupnoj bilanci MKO ima šest MKF sa aktivom u iznosu od 432 milijuna KM ili 92%.

- 000 KM -

Tablica 2. Bilanca stanja MKO

OPIS	31.12.2012.			30.9.2013.				Indeks	
	Stanje za MKF	Stanje za MKD	UKUPNO	Stanje za MKF	%	Stanje za MKD	%		UKUPNO
1	2	4	6=(2+4)	7	8	9	10	11=(7+9)	12
AKTIVA									
1. Novčana sredstva	25.286	104	25.390	21.466	5	62	5	21.528	85
2. Plasmani bankama	8.245	0	8.245	4.602	1	0	0	4.602	56
3. Krediti	415.883	1.349	417.232	395.111		1.083		396.194	95
4. Rezer. za kred. gubitke	7.585	25	7.610	8.002		41		8.043	106
5. Neto krediti	408.298	1.324	409.622	387.109	82	1.042	88	388.151	95
6. Posl. pr. i ost. fik. aktiva	48.025	84	48.109	47.584	10	58	5	47.642	99
7. Dugoročne investicije	15	0	15	671	0	0	0	671	4473
8. Ostala aktiva	9.268	33	9.301	9.222	2	29	2	9.251	99
9. Rezerve na ostale stavke aktive, osim kredita	975	2	977	813		3		816	84
UKUPNO AKTIVA	498.162	1.543	499.705	469.841	100	1.188	100	471.029	94
PASIVA									
10. Obv. po uzetim kred.	311.240	803	312.043	270.873	58	453	38	271.326	87
11. Ostale obveze	24.091	39	24.130	23.762	5	64	5	23.826	99
12. Kapital	162.831	701	163.532	175.206	37	671	56	175.877	108
UKUPNO PASIVA	498.162	1.543	499.705	469.841	100	1.188	100	471.029	94
Izvanbilančna evidencija	172.252	52	172.304	170.285		54		170.339	99

Promatrajući bilančnu sumu MKO kroz godine rada MKO, najveći iznos iste zabilježen je na kraju 2008. godine kada je iznosila 902 milijuna KM. Bilančna suma MKO na dan 30.9.2013. iznosila je 471 milijun KM, i manja je za čak 48% u odnosu na kraj 2008. godine. Promatrajući ova dva razdoblja, kod pojedinačnih MKO, dvije MKF su zabilježile najveći pad bilančne sume, kod kojih je ista pala za čak 73%, odnosno 60%.

U strukturi aktive MKO, novčana sredstva iznose 21,5 milijuna KM ili 5% sa stopom pada od 15% u odnosu na 31.12.2012. i većinom se odnose na novčana sredstva MKF.

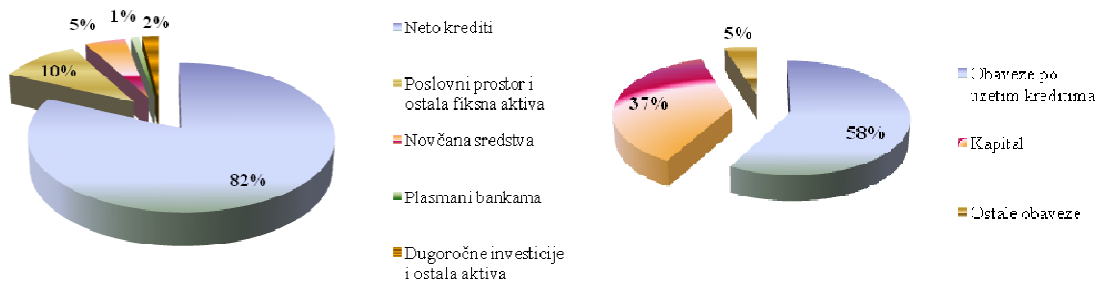
Plasmani bankama iznose 4,6 milijuna KM ili 1% i manji su za 44% u odnosu na kraj prethodne godine. S obzirom da kreditori, kako domaće komercijalne banke, tako i razni međunarodni socijalno orijentirani komercijalni fondovi, generalno pokazuju visok stupanj opreza i uzdržanost kod kreditiranja većeg broja MKO, mnoge MKO su uskraćene za sredstva kojim bi financirale svoju mikrokreditnu aktivnost i ostvarile dovoljan prihod od redovnih operacija kojim bi pokrile svoje rashode. Dodatno uskraćivanje dugoročnih sredstava MKO i dospijeće kratkoročnih obveza uz lošu naplatu kredita može dovesti do nelikvidnosti pojedinih MKO, čak i većeg opsega operacija, što predstavlja jedan od značajnih rizika i izazova s kojim su suočeni organi upravljanja i rukovođenja.

Neto krediti, odnosno bruto krediti umanjani za rezerviranja za kreditne gubitke iznose 388,2 milijuna KM ili 82% ukupne aktive i manji su za 21,5 milijuna KM ili 5% u odnosu na 31.12.2012. Rast neto kredita u odnosu na kraj prethodne godine, zabilježilo je 9 MKF, dok su pad zabilježile 3 MKF i 1 MKD. U odnosu na 31.12.2012., pad neto kredita do 10% zabilježila je 1 MKF, pad do 20% također 1 MKF, dok su pad do 30% zabilježile 1 MKF i 1 MKD. Jedna MKF koja je s 31.12.2012. imala najveći udjel u iznosu neto kredita u sektoru, za devet mjeseci, iste je smanjila za čak 22,1 milijun KM, te je zabilježila najviši pad neto kredita u sektoru od čak 24% u odnosu na kraj prethodne godine, što je posljedično utjecalo i na pad ove bilančne pozicije na razini cijelog sektora.

Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva iznose 47,6 milijuna KM ili 10% ukupne aktive i za 467 tisuća KM ili 1%, ova bilančna pozicija manja je u odnosu na kraj prethodne godine. Postotak fiksne aktive u odnosu na ukupnu aktivu (umanjenu za donirani kapital) na razini sektora iznosi 11,29% što je više od dozvoljenog iznosa, a gledano pojedinačno, četiri MKF krše ovaj standard.

Iznos od 9,1 milijun KM ili 2% odnosi se na dugoročne investicije (0,7 milijuna KM koje iskazuje samo jedna MKF) i ostalu aktivu (8,4 milijuna KM umanjenu za rezerviranja na ostale stavke aktive osim kredita), koju čine obračunate kamate, avansi, aktivna vremenska razgraničenja i drugo. Postotak ostale aktive na razini sektora u odnosu na ukupnu aktivu iznosi 1,96%, a gledajući pojedinačno, kod svih MKO, ostala aktiva je ispod 10% u odnosu na ukupnu aktivu.

Grafikon 4. Struktura aktive i pasive MKO

U strukturi pasive MKO, obveze po uzetim kreditima osnovni su izvor sredstava i iznose 271,3 milijuna KM ili 58% ukupne pasive i manje su za 13% u odnosu na 31.12.2012. Jedna MKF s najvećim udjelom u iznosu obveza po uzetim kreditima, za devet mjeseci, iste je smanjila za čak 24,6 milijuna KM, te je zabilježila pad od 28% u odnosu na kraj prethodne godine, što je posljedično utjecalo i na pad ove bilančne pozicije na razini cijelog sektora.

- 000 KM -

OPIS	31.12.2012.				30.9.2013.				Indeks
	MKF	MKD	UKUPNO	%	MKF	MKD	UKUPNO	%	
1	2	3	4=(2+3)	5	6	7	8=(6+7)	9	10=8/4
1. Obveze po uzetim kratkoroč. kreditima	99.872	719	100.591	32	69.241	118	69.359	26	69
2. Obaveze po uzetim dugoroč. kreditima	211.368	84	211.452	68	201.632	335	201.967	74	96
UKUPNO	311.240	803	312.043	100	270.873	453	271.326	100	87

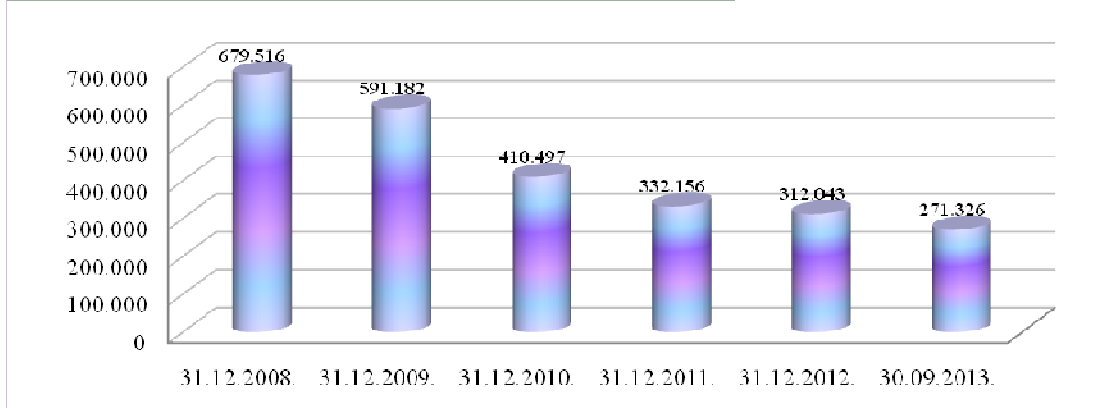
Od ukupnih obveza po uzetim kreditima, dugoročni krediti (koje nemaju 2 MKF) iznose 202 milijuna KM ili 74% i manji su za 4% u odnosu na kraj prethodne godine. Od ukupnih obveza po uzetim kreditima, kratkoročni krediti (koje nemaju 3 MKF) iznose 69,3 milijuna KM ili 26% i imaju stopu pada od 31% u odnosu na kraj prethodne godine. Na obveze po uzetim kreditima na MKF odnosi se 270,8 milijuna KM ili 99,8% od ukupnih obveza po uzetim kreditima.

Prema dostavljenim izvješćima o likvidnosti MKO, pozicija likvidnosti je značajno ugrožena kod jedne MKF s obzirom da je upitno vraćanje tekućih obveza u studenom i prosincu 2013. godine po redovnom toku stvari, budući da dospijevaju značajniji iznosi na otplatu, te da MKF trenutno nije planirala dostatne dodatne izvore sredstava iz kojih bi se vršila tekuća plaćanja. Također, kod jedne MKO uočljivo je da u razdoblju od siječnja do ožujka 2014. godine dospijeva na otplatu značajan iznos sredstava, te da je pozicija likvidnosti ugrožena, budući da MKF nije trenutno planirala dostatne dodatne izvore sredstava iz kojih bi izvršila u potpunosti sva potrebna plaćanja.

Promatrajući iznos ukupnih obveza MKO po uzetim kreditima kroz godine rada MKO, najveći iznos istih zabilježen je na kraju 2008. godine kada su iznosile 679,5 milijuna KM.

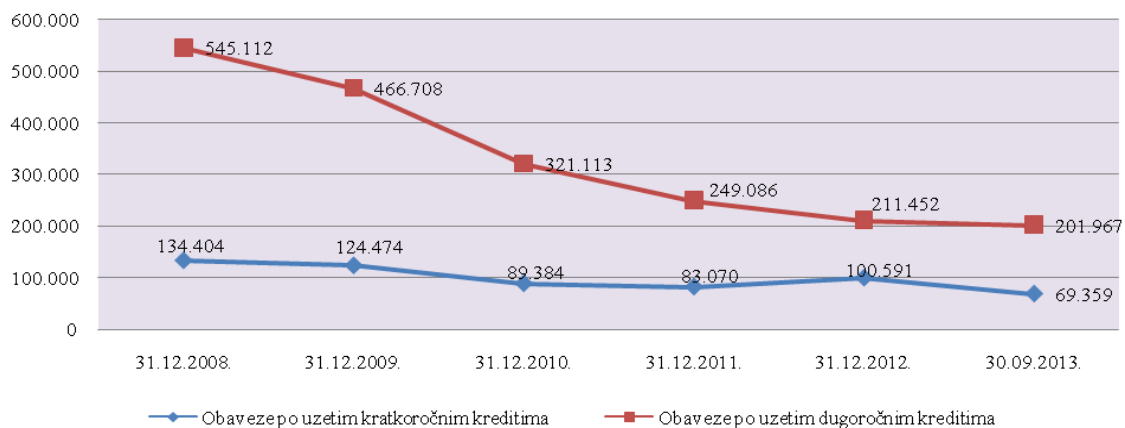
Ukupne obveze MKO po uzetim kreditima na dan 30.9.2013. iznosile su 271,3 milijuna KM, i manje su za čak 60% u odnosu na kraj 2008. godine. Promatrajući ova dva razdoblja, kod pojedinačnih MKO, dvije MKF su zabilježile najveći pad iznosa ukupnih obveza po uzetim kreditima, kod kojih su iste pale za čak 95%, odnosno 85%.

Grafikon 5. Iznos obaveza po uzetim kreditima po godinama (u 000 KM)

Kao što je vidljivo iz donjeg grafikona, pored toga što su ukupne obveze po uzetim kreditima u odnosu na 2008. godinu, manje za 60%, odnosno 13% u odnosu na kraj prethodne godine, promatrajući obveze po uzetim kreditima po ročnosti, zabrinjava činjenica da su dugoročni krediti u odnosu na 2008. godinu u padu za čak 63%, te konstantno padaju, dok su kratkoročni krediti u odnosu na 2008. godinu manji za 48%, te su u odnosu na 31.12.2012. također manji za 31%, iako su u s krajem 2012. godine zabilježili porast u odnosu na prethodne dvije godine.

Grafikon 6. Obaveze po uzetim kratkoročnim i dugoročnim kreditima

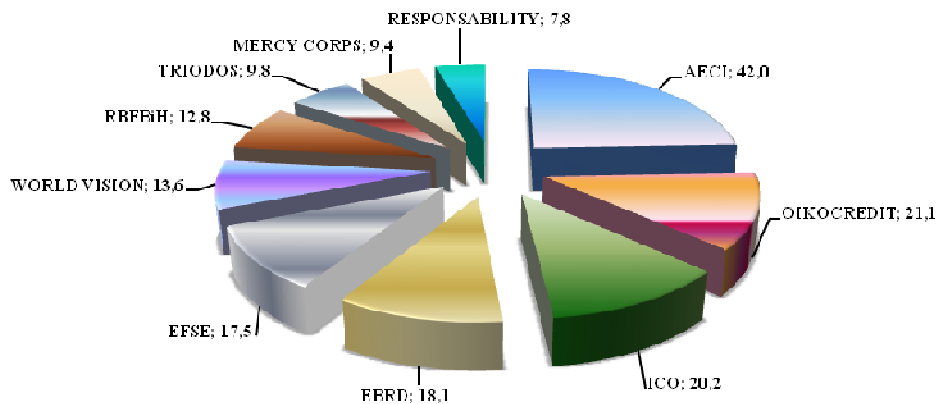
Deset najznačajnijih kreditora MKO na koje se odnosi 63% od ukupnih kreditnih obveza su:

- 1.) AECI – Agencija za međunarodnu suradnju Kraljevine Španjolske (42 milijuna KM);
- 2.) Oikokredit, Nizozemska (21,1 milijun KM);
- 3.) ICO – Instituto de Credito Oficial, Španija (20,2 milijuna KM);
- 4.) EBRD – Europska banka za obnovu i razvoj, Velika Britanija (18,1 milijun KM);
- 5.) EFSE – Europski fond za Jugoistočnu Europu, Luksemburg (17,5 milijuna KM);

- 6.) World Vision International, USA (13,6 milijuna KM);
- 7.) Razvojna banka Federacije BiH¹ (12,8 milijuna KM);
- 8.) Triodos – Doen, Nizozemska (9,8 milijuna KM).
- 9.) Mercy Corps, SAD (9,4 milijuna KM);
- 10.) Responsibility SICAV, Švicarska (7,8 milijuna KM);

Jedna MKF kod prvog kreditora ima izloženost 46% sto predstavlja visoku koncentraciju izvora sredstava.

Grafikon 7. Najznačajniji izvori sredstava MKO (u mil. KM)

Ostale obveze iznose 23,8 milijuna KM ili 5% ukupne pasive, a čine ih obveze prema zaposlenim, dobavljačima, pasivna vremenska razgraničenja i drugo. Postotak ostalih obveza na razini sektora u odnosu na ukupne obveze iznosi 8,07%, a gledajući pojedinačno, ukupno šest MKF i jedno MKD ima postotak ostalih obveza veći od 10% u odnosu na ukupne obveze.

Izvanbilančna evidencija na dan 30.9.2013. iznosi 170,3 milijuna KM, koju čine otpisana kreditna potraživanja (169,9 milijuna KM) i komisioni poslovi (0,4 milijuna KM koje imaju tri MKF), a za 1% je manja od stanja sa 31.12.2012.

2.2. Kapital

Ukupni kapital MKO na dan 30.9.2013. iznosi 175,9 milijuna KM ili 37% ukupne pasive i veći je za 12,3 milijuna KM ili 8% u odnosu na kraj 2012. godine. Kapital MKF iznosi 175,2 milijuna MKF ili 99,6%, a kapital jednog MKD 0,7 milijuna KM ili 0,4%. Ukupan kapital mikrokreditnog sektora (umanjen za donirani kapital) iznosi 26,89% ukupne aktive, a dvije MKF imaju procent iznosa kapitala (umanjenog za donirani kapital) u odnosu na ukupnu aktivu manji od dozvoljenog iznosa, odnosno manji od 10% ukupne aktive.

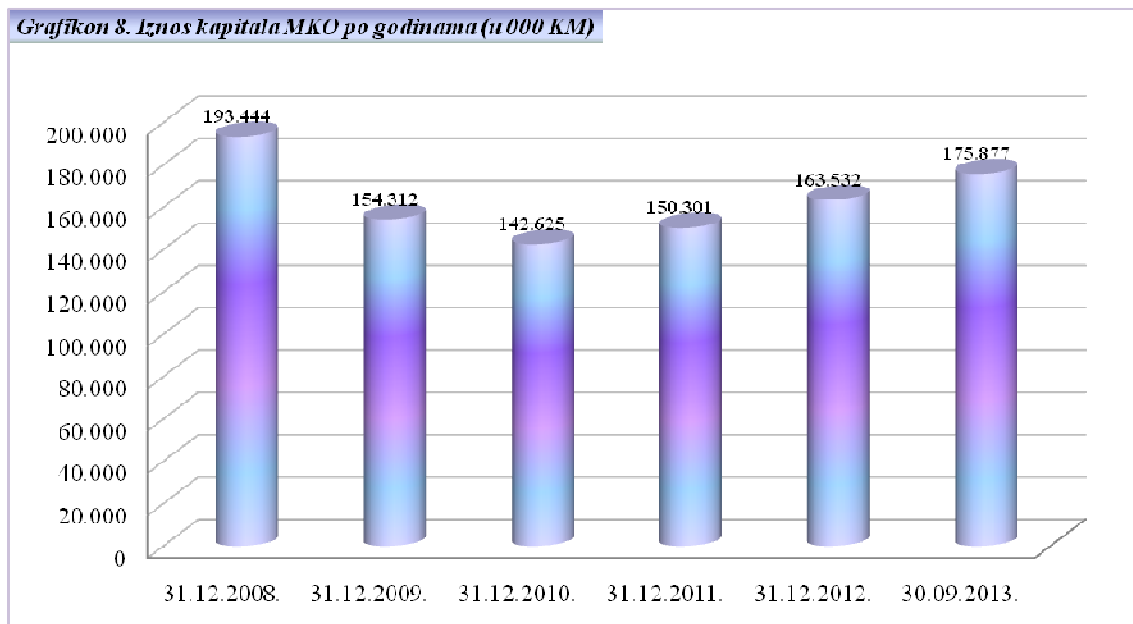
¹ Sredstva su plasirana u okviru Projekta lokalnih inicijativa LIP I i LIP II koja su Odlukom Vlade Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br: 78/06 i 34/07) na upravljanje prenesena Razvojnoj banci Federacije BiH.

Tablica 4. Struktura kapitala MKO

OPIS	31.12.2012.					30.9.2013.					Indeks
	Stanje za MKF	%	Stanje za MKD	%	UKUPNO	Stanje za MKF	%	Stanje za MKD	%	UKUPNO	
1	2	3	4	5	6=2+4	7	8	9	10	11=7+9	12=11/6
Donirani kapital	46.936	29	0	0	46.936	49.222	28	0	0	49.222	105
Temeljni kapital	8.245	5	600	86	8.845	8.291	5	600	89	8.891	101
Višak/manjak prihoda nad rashodima	104.779	64	0	0	104.779	114.870	65	0	0	114.870	110
Emisiono ažio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neraspoređena dobit	0	0	0	0	0	0	0	-30	-4	-30	n/a
Zakonske rezerve	0	0	101	14	101	0	0	101	15	101	100
Ostale rezerve	2.871	2	0	0	2.871	2.823	2	0	0	2.823	98
UKUPNO KAPITAL	162.831	100	701	100	163.532	175.206	100	671	100	175.877	108

Promatrajući iznos kapitala MKO kroz godine rada MKO, najveći iznos istog zabilježen je na kraju 2008. kada je iznosio 193,4 milijuna KM. Ukupan kapital MKO na dan 30.9.2013. iznosio je 175,9 milijuna KM, i manji je za 9% u odnosu na kraj 2008. godine. Promatrajući ova dva razdoblja, kod pojedinačnih MKO, dvije MKF zabilježile su najveći pad iznosa kapitala, kod kojih je isti pao za 58%, odnosno 46%.

Grafikon 8. Iznos kapitala MKO po godinama (u 000 KM)

U strukturi kapitala MKF najznačajniji je višak prihoda nad rashodima koji iznosi 114,9 milijuna KM, te čini 65% ukupnog kapitala MKF i veći je za 10,1 milijun KM ili 10% u odnosu na kraj prethodne godine.

Manjak prihoda nad rashodima za razdoblje od 1.1. do 30.9.2013. ostvarila je jedna MKF, a višak prihoda nad rashodima 11 MKF, dok je jedno MKD ostvarilo neto gubitak. Višak prihoda nad rashodima od redovnog poslovanja na dan 30.9.2013. ostvarile su 4 MKF, dok je 8 MKF i 1 MKD ostvarilo manjak prihoda nad rashodima, odnosno gubitak od redovnog poslovanja. Od tih 8 MKF, 7 ih je zahvaljujući izvanrednim prihodima, koji su kod pojedinih MKF, značajno veći od iznosa ostvarenog manjka prihoda nad rashodima od redovnog

poslovanja, na kraju trećeg kvartala 2013. godine, ostvarilo pozitivan rezultat. Izvanredni prihodi direktan su rezultat povećane naplate potraživanja po otpisanim kreditima.

Značajan izvor kapitala MKF čini donirani kapital koji iznosi 49,2 milijuna KM ili 28% ukupnog kapitala MKF, dok jedno MKD nema doniranog kapitala. Iznos doniranog kapitala o kojem izvještavaju MKO, u odnosu na kraj prethodne godine, veći je za 2,3 milijuna KM, odnosno 5%, i odnosi se na povećanje doniranog kapitala kod jedne MKF kod koje je kontrolom na licu mjesta utvrđeno da je o stanju istog pogrešno izvještavala Agenciju u prethodnim periodima. Sukladno članku 11. Odluke o ostalim općim uvjetima za poslovanje mikrokreditne organizacije, MKO su dužne voditi evidenciju o doniranim sredstvima i tretirati ih kao donirani kapital o čijem stanju su dužne izvještavati Agenciju. Prema zvaničnim kvartalnim izvješćima koje dostavljaju Agenciji, 9 MKF iskazuje vrijednost doniranog kapitala u svojim izvješćima, te vodi evidenciju o stanju istog. Off-site kontrolom, utvrđeno da jedna MKF ne iskazuje vrijednost doniranog kapitala, što je suprotno propisima Agencije, te je izvješće o donacijama podcijenjeno za oko 7 milijuna KM.

Temeljni kapital MKF na dan 30.9.2013. iznosi 8,3 milijuna KM ili 5% ukupnog kapitala MKF. Ostale rezerve, koje se odnose na 2 MKF, iznose 2,8 milijuna KM, ili 2% ukupnog kapitala MKF.

Neraspoređena dobit i zakonske rezerve jednog MKD iznose 71 tisuću KM ili 11% ukupnog kapitala MKD, dok temeljni kapital MKD iznosi 600 tisuća KM, odnosno 89%.

2.3. Kreditni portfelj

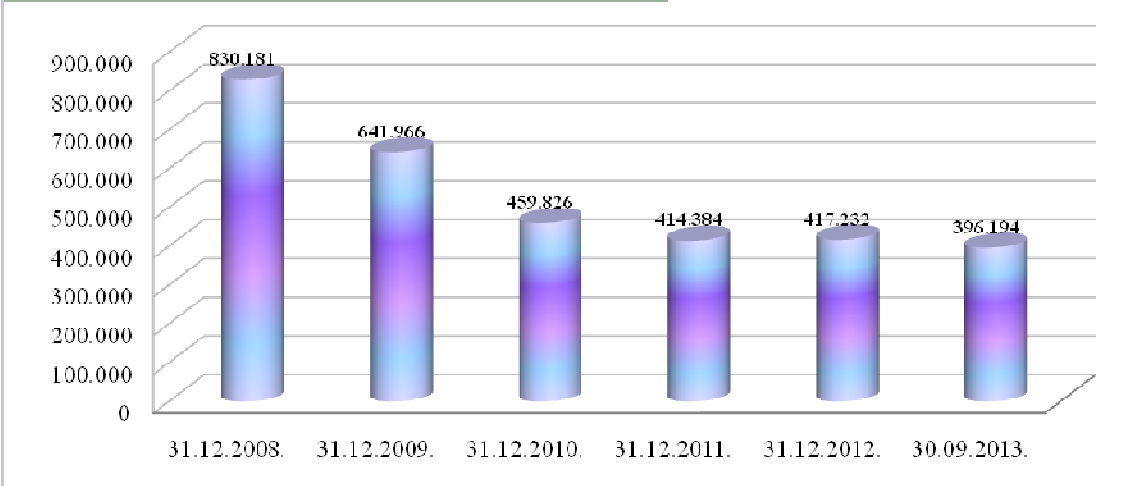
Osnovna djelatnost MKO je mikrokreditiranje na koje se odnosi iznos od 396,2 milijuna KM ili 84% ukupne aktive mikrokreditnog sektora. Razina ukupnih kredita sektora zavisi od stanja kredita MKF na koje se odnosi 395,1 milijun KM ili 99,7% od ukupnih kredita, dok se na MKD odnosi 1,1 milijun KM ili 0,3% od ukupnih kredita. Neto krediti, koje čine ukupni krediti umanjani za rezerve za kreditne gubitke prikazani su u Tablici 5.

- 000 KM -

Red. Broj	OPIS	31.12.2012.			30. 9.2013.			Indeks
		MKF	MKD	Ukupno	MKF	MKD	Ukupno	
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8=(6+7)	9=8/5
1.	Kredit	415.883	1.349	417.232	395.111	1.083	396.194	95
2.	Rezerve za kreditne gubitke	7.585	25	7.610	8.002	41	8.043	106
3.	Neto krediti (1.-2.)	408.298	1.324	409.622	387.109	1.042	388.151	95

Neto krediti iznose 388,2 milijuna KM i za 5% su manji u odnosu na 31.12.2012., dok su krediti na bruto osnovi također manji za 5% u odnosu na kraj prethodne godine. Jedna MKF koja je s 31.12.2012. imala najveći udjel u iznosu bruto kredita u sektoru, za devet mjeseci, iste je smanjila za 20,3 milijuna KM, te je zabilježila najviši pad bruto kredita u sektoru od čak 21% u odnosu na kraj prethodne godine, što je posljedično utjecalo i na pad ove bilančne pozicije na razini cijelog sektora. Rezerve za kreditne gubitke iznose 8 milijuna KM i veće su za 6% u odnosu na 31.12.2012. Omjer rezervi za kreditne gubitke u odnosu na ukupan kreditni portfelj iznosi 2,03%, te u odnosu na omjer sa 31.12.2012., bilježi pogoršanje od 0,21 postotni bod.

Grafikon 9. Iznos bruto portfolija MKO po godinama (u 000 KM)

Promatrajući bruto portfelj MKO kroz godine rada MKO, najveći iznos istog zabilježen je na kraju 2008. godine kada je iznosio 830,2 milijuna KM. Ukupan bruto portfelj na dan 30.9.2013. iznosio je 396,2 milijuna KM, i isti je manji za 52% u odnosu na kraj 2008. godine. Promatrajući ova dva razdoblja, kod pojedinačnih MKO, dvije MKF su zabilježile najveći pad bruto portfelj, kod kojih je isti pao za čak 78%, odnosno 68%.

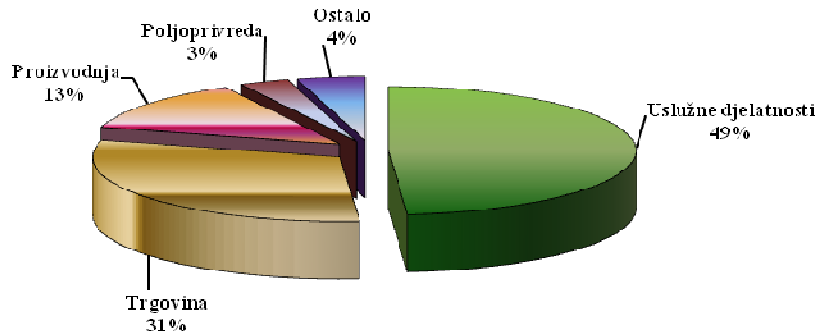
- 000 KM -

Tablica 6. Sektorska i ročna struktura mikrokredita MKO na dan 30.9.2013.

Red. Broj	Mikrokrediti	Kratkoročni krediti	Dugoročni krediti	Dospjela potraživanja	UKUPNO	%
1	2	3	4	5	6=(3+4+5)	7
1.	Pravnim osobama					
a.)	Uslužne djelatnosti	831	3.210	27	4.068	49%
b.)	Trgovina	726	1.786	36	2.548	31%
c.)	Poljoprivreda	60	206	1	267	3%
d.)	Proizvodnja	294	784	10	1.088	13%
e.)	Ostalo	53	315	4	372	4%
UKUPNO 1:		1.964	6.301	78	8.343	100%
2.	Fizičkim osobama					
a.)	Uslužne djelatnosti	14.110	74.659	635	89.404	23%
b.)	Trgovina	11.154	32.008	328	43.490	11%
c.)	Poljoprivreda	16.366	125.309	633	142.308	37%
d.)	Proizvodnja	4.719	14.562	144	19.425	5%
e.)	Stambene potrebe	2.835	47.795	200	50.830	13%
f.)	Ostalo	12.720	29.320	354	42.394	11%
UKUPNO 2:		61.904	323.653	2.294	387.851	100%
UKUPNO (1+2):		63.868	329.954	2.372	396.194	

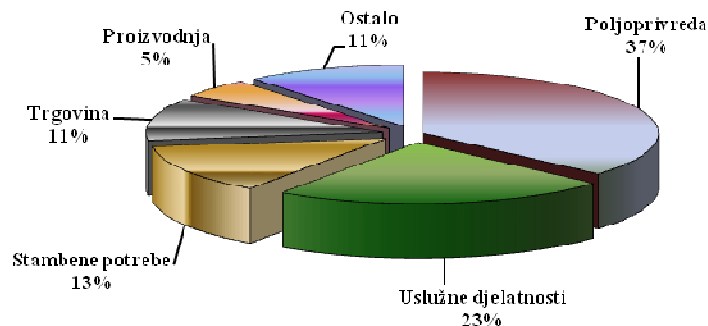
Od ukupnog iznosa mikrokredita, 8,3 milijuna ili 2% plasirano je pravnim osobama, a 387,9 milijuna KM ili 98% plasirano je fizičkim osobama. U ročnoj strukturi mikrokredita, na kratkoročne kredite, u koje se uključuju i dospjela potraživanja odnosi se 66,2 milijuna KM ili 17%, a na dugoročne kredite 330 milijuna KM ili 83%. Sama dospjela potraživanja iznose ukupno iznose 2,4 milijuna KM ili 1% od ukupnih kredita i gotovo u cijelosti se odnose na kredite dane fizičkim osobama.

Grafikon 10. Sektorska struktura mikrokredita plasiranih pravnim licima

Prema granskoj strukturi, najveći iznos od ukupnog iznosa mikrokredita danih **pravnim osobama**, plasiran je za uslužne djelatnosti i trgovinu – uslužne djelatnosti 4 milijuna KM ili 49%, odnosno trgovina 2,5 milijuna KM ili 31%. Za proizvodnju dano je 1,1 milijun KM ili 13% od ukupnog iznosa mikrokredita danih pravnim osobama, dok je za poljoprivredu dano 0,3 milijuna KM ili 3%, a za ostale namjene 0,4 milijuna KM ili 4%.

Grafikon 11. Sektorska struktura mikrokredita plasiranih fizičkim licima

Što se tiče kredita danih **fizičkim osobama**, 142,3 milijuna KM ili 37% plasirano je za poljoprivredu, zatim 89,4 milijuna KM ili 23% za uslužne djelatnosti, za stambene potrebe 50,9 milijuna KM ili 13%, za trgovinu je plasirano 43,5 milijuna KM ili 11%, za proizvodnju 19,4 milijuna KM ili 5%, te za ostalo 42,4 milijuna KM ili 11%.

- 000 KM -

Tablica 7. Sektorska struktura mikrokredita				
Mikrokrediti za:	31.12.2012.	30.9.2013.	Udjel	Indeks
Uslužne djelatnosti	102.589	93.472	24%	91
Trgovinu	52.463	46.038	12%	88
Poljoprivredu	144.056	142.575	36%	99
Proizvodnju	23.492	20.513	5%	87
Stambene potrebe	48.620	50.830	13%	105
Ostalo	46.012	42.766	11%	93
UKUPNO	417.232	396.194	100%	95

Na temelju analize granske strukture zaključuje se da je mikrokreditiranje najvećim dijelom usmjereno na kreditiranje poljoprivrede (36%) i uslužnih djelatnosti (24%), te se većim dijelom odnosi na dugoročne kredite fizičkim osobama iz čega proističe da se krediti u najvećem broju slučajeva odobravaju osobama koje nemaju pristup tradicionalnim izvorima financiranja kako zbog rizičnosti posla kojeg obavljaju, tako i zbog nedostatka adekvatnih kolaterala. U odnosu na kraj prethodne godine, postotak ukupnih kredita koji se daju po svim kreditnim proizvodima u padu su od 1% do 13%, osim kredita za stambene potrebe koji su u porastu za 5% u odnosu na kraj prethodne godine.

- 000 KM -

Tablica 8. Ročna struktura mikrokredita				
OPIS	31.12.2012.	30.9.2013.	Udjel	Indeks
Dugoročni mikrokrediti	373.174	329.954	83%	88
Kratkoročni mikrokrediti s dospjelim potraživanjima	44.058	66.240	17%	150
UKUPNO	417.232	396.194	100%	95

U pogledu ročnosti mikrokredita, dugoročni mikrokrediti su u padu za 12% u odnosu na kraj prethodne godine, dok su kratkoročni mikrokrediti (uključujući i dospjela potraživanja) u porastu za 50%.

Odlukom o visini i načinu formiranja i održavanja rezervi za pokriće kreditnih gubitaka mikrokreditnih organizacija („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07), MKO su dužne sva kreditna sredstva i druga potraživanja raspoređivati u određene grupe primjenom kriterija broja dana kašnjenja u otplati na način da za svaku grupu izdvaja rezerve za kreditne i druge gubitke na teret troškova poslovanja. Osnovicu za obračun visine rezervi čini iznos neotplaćenog kredita, dospjele kamate i naknade i sve druge stavke kod kojih je MKO izložena riziku nemogućnosti naplate, odnosno poslovnog neuspjeha. Iznosi potraživanja razvrstanih u zadane grupe i obračunate rezerve po tim grupama sa stanjem na dan 30.9.2013. vide se iz sljedeće tablice.

- 000 -

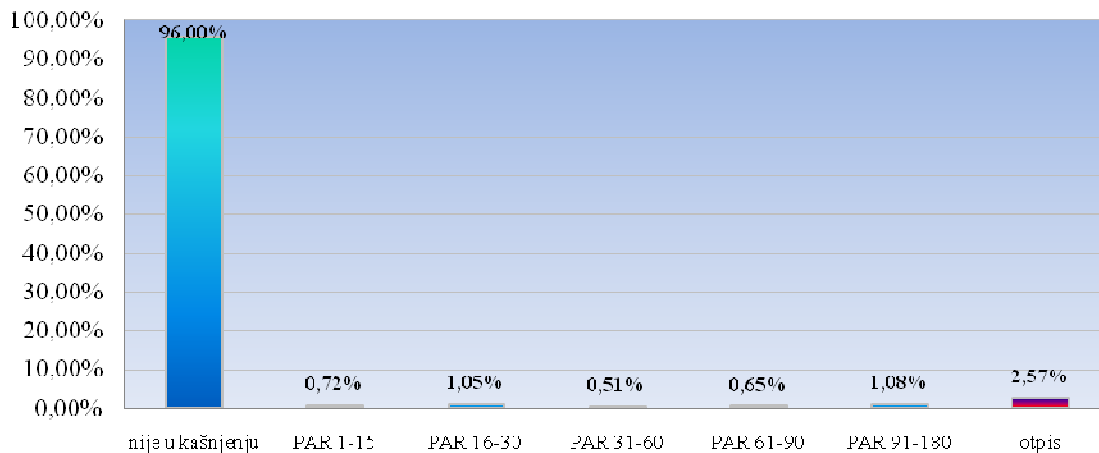
Tablica 9. Rezerve za kreditne gubitke sa stanjem na dan 30.9.2013.											
Rb	Dani kašnjenja	Stope rezer—vi—ranja	Iznos kredita	Udjel (%)	Dospjela kamata		Iznos ostalih stavki aktive	Rezerviranja			Ukupna rezerviranja
					Stopa rezervi—ranja	Iznos kamate		Po kreditima	Po dospjelim kamatama	Po ostalim stavkama aktive	
1	2	3	4	5	6	7	8	9=(4x3)/100	10=(7x6)/100	11=(8x3)/100	12=(9+10+11)
1.	0	0%	380.339	96,00	0%	6	234	0	0	0	0
2.	1 – 15	2%	2.845	0,72	2%	54	0	57	1	0	58
3.	16 – 30	15%	4.162	1,05	100%	74	0	624	74	0	698
4.	31 – 60	50%	2.005	0,51	100%	63	0	1.003	63	0	1.066
5.	61 – 90	80%	2.571	0,65	100%	110	0	2.055	110	0	2.165
6.	91 – 180	100%	4.272	1,08	100%	562	0	4.304	568	0	4.872
UKUPNO			396.194	100,00		869	234	8.043	816	0	8.859
7.	preko 180	Otpis	7.850		100%	1.433					

*U kolonama 9. i 10. u kategoriji dana u kašnjenju (91-180), uključena su dodatna rezerviranja jedne MKF za kredite koji su više puta reprogramirani i za kredite koji su ponovno ugovoreni, a čiji je saldo na izvještajni datum veći od 10.000 KM, za koje je Agencija, svojim rješenjem, naložila dodatna rezerviranja po stopi od 100%.

Kašnjenje u otplati duže od jednog dana imaju krediti u iznosu 15,8 milijuna KM. Stopa kredita u kašnjenju preko jednog dana sa stanjem na dan 30.9.2013. iznosila je 4% i bilježi poboljšanje u odnosu na kraj prethodne godine za 0,88 postotnih bodova. Najveći iznos kredita ima kašnjenje u otplati od 16 do 30 dana (4,1 milijun KM ili 1,05% od ukupnih kredita). Ukupan iznos dospjelih kamata po aktivnim kreditima koji imaju kašnjenje u otplati duže od jednog dana iznosi 0,9 milijuna KM. Ukupan iznos obračunatih rezervi po svim osnovama je 8,8 milijuna KM i u odnosu na 31.12.2012., veće su za 273 tisuće KM, odnosno 3%. Analizom izvješća MKO, utvrđeno je da je do povećanja ukupnih rezervi u odnosu na kraj prethodne godine, došlo uslijed značajnog povećanja rezervi za zajmovne gubitke kod jedne od najvećih MKO u Federaciji BiH, koja bilježi povećanje istih u iznosu od 1,7 milijuna KM, odnosno 64%.

U prvih devet mjeseci tekuće godine, otpis je iznosio 7,8 milijuna KM po glavnici i 1,4 milijuna KM po kamati.

Grafikon 12. Kvalitet portfolija MKO

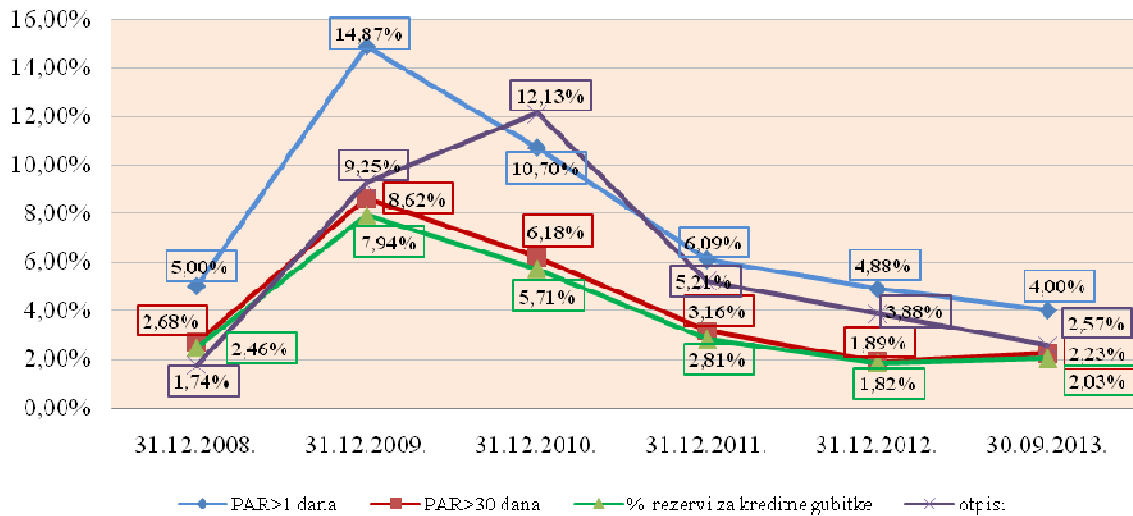

2.3.1. Ključni pokazatelji kvalitete kreditnog portfelja

U usporedbi s krajem prethodne godine, sa 30.9.2013. mikrokreditni portfelj bilježi pad od 5%, te iskazuje i pogoršanje pojedinih pokazatelja kvalitete aktivnog kreditnog portfelja. Većina MKO izložena je pritisku konkurencije kako od većih MKO tako i od banaka, te su mnoge manje MKO suočene s nedostatkom sredstava za financiranje kreditnog portfelja.

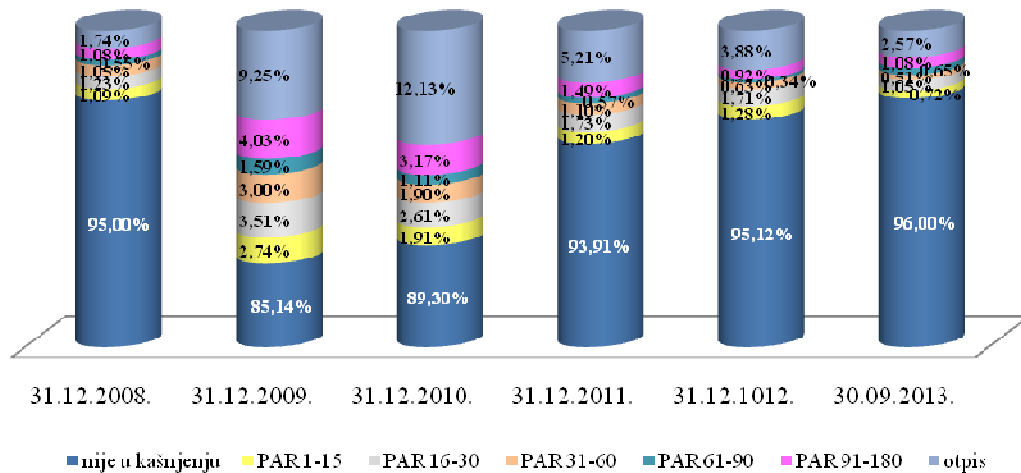
Pogoršanje pojedinih pokazatelja kvalitete aktivnog portfelja iskazano je povećanjem stope rezervi za kreditne gubitke sa 1,82%, koliko je iznosila na 31.12.2012., na 2,03%. Portfelj u riziku preko 30 dana kašnjenja također je povećan sa 1,89% na 2,23%. Ukupan rezultat sektora po pitanju rizičnosti portfelja nalazi se u okvirima standarda propisanog od Agencije, dok od 13 MKO, 3 MKF ne zadovoljavaju standard Agencije u pogledu rizičnosti portfelja koji mora biti ispod 5%. Portfelj u riziku preko jednog dana kašnjenja, međutim bilježi poboljšanje, te je sa 4,88% koliko je iznosio na kraju prethodne godine, smanjen na 4%.

Grafikon 13. Pokazatelji kvaliteta aktivnog portfolija MKO

U pogledu pokazatelja kvalitete kreditnog portfelja i drugih rezultata poslovanja MKF, Agencija izražava rezervu u ispravnost podataka, s obzirom da jedna od najvećih MKF koja ima 19% tržišnog udjela nije postupila po nalogima Agencije u predviđenim rokovima koji su izdani na temelju obavljene kontrole ove MKF u pogledu značajnog iznosa naloženih dodatnih rezervi, te izvješća ove MKF nisu usklađena s propisima Agencije.

Grafikon 14. Klasifikacija bruto portfolija MKO po godinama

Tijekom devet mjeseci 2013. godine, MKO su otpisale 8.488 kreditnih partija (čak 70% otpisanih kreditnih partija u devet mjeseci 2013. godine odnosi se na jednu od najvećih MKF u Federaciji BiH) u ukupnom iznosu od 9,2 milijuna KM, od čega se 7,8 milijuna KM odnosi na otpisanu glavnice. Na nivou sektora, postotak otpisa sa 30.9.2013. iznosio je 2,57% (anualizirano), dok tri MKF ne zadovoljavaju standard Agencije u pogledu procenta otpisa kredita.

Mikrokreditne organizacije nastavile su ulagati napore u naplatu potraživanja po otpisanim kreditima, pa su tako u devet mjeseci tekuće godine, naplatile 8,1 milijun KM otpisane glavnice (više nego što su u istom razdoblju otpisale glavnice) i 1,1 milijun KM otpisane glavnice.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH
 Sektor za nadzor poslovanja mikrokreditnih organizacija

kamate, dok je u istom izvještajnom razdoblju samo jedna MKF trajno otpisala ukupno 248 tisuća KM glavnice i 40 tisuća KM kamate.

Ukupna potraživanja po otpisanim kreditima koja se nalaze u izvanbilančnoj evidenciji sa 30.9.2013. iznose 169,9 milijuna KM i manja su za 1% u odnosu na kraj prethodne godine. Jedna MKF ima 44,7 milijuna KM ukupnih potraživanja po otpisanim kreditima, što čini 26% od ukupnih potraživanja po otpisanim kreditima na razini sektora.

- 000 KM -

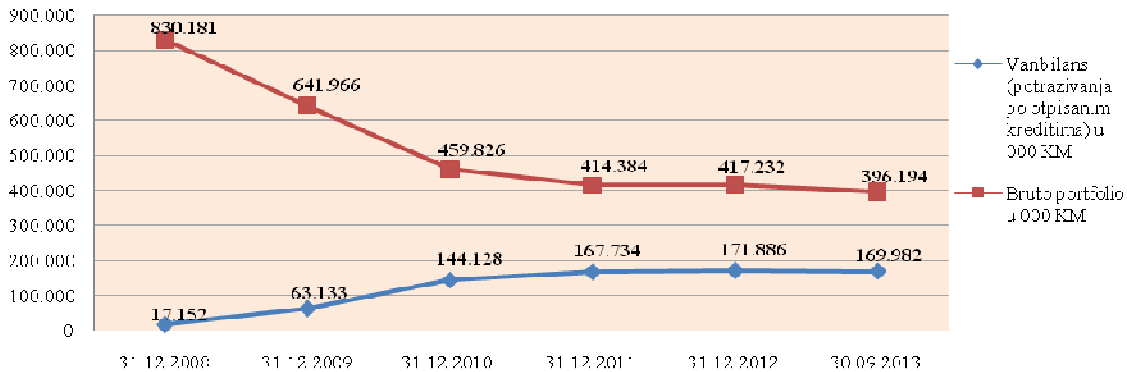
Tablica 10. Potraživanja po otpisanoj glavnici i kamati						
OPIS	FIZIČKE OSOBE		PRAVNE OSOBE		UKUPNO	
	Otpisana glavnica	Otpisana kamata	Otpisana glavnica	Otpisana kamata	Otpisana glavnica	Otpisana kamata
1	2	3	4	5	6	7
Početno stanje na datum 1.1.2013.						
Promjene u 2013. godini:						
Novi otpis u tekućoj godini	7.667	1.415	183	18	7.850	1.433
<i>otpis u razdoblju 101.-31.3.</i>	2.166	371	71	8	2.237	379
<i>otpis u razdoblju 1.4.-30.6.</i>	2.120	371	65	6	2.185	377
<i>otpis u razdoblju 1.7.-30.9.</i>	3.381	673	47	4	3.428	677
<i>otpis u razdoblju 1.10.-31.12.</i>	0	0	0	0	0	0
Naplaćeno u tekućoj godini	7.954	1.133	162	21	8.116	1.154
<i>naplata otpisa u razdoblju 1.1.-31.3.</i>	2.597	289	32	7	2.629	296
<i>naplata otpisa u razdoblju 1.4.-30.6.</i>	2.612	493	85	9	2.697	502
<i>naplata otpisa u razdoblju 1.7.-30.9.</i>	2.744	351	45	5	2.789	356
<i>naplata otpisa u razdoblju 1.10.-31.12.</i>	0	0	0	0	0	0
Trajni otpis u tekućoj godini	248	40	0	0	248	40
<i>trajni otpis u razdoblju 1.1.-31.3.</i>	68	13	0	0	68	13
<i>trajni otpis u razdoblju 1.4.-30.6.</i>	56	8	0	0	56	8
<i>trajni otpis u razdoblju 1.7.-30.9.</i>	124	19	0	0	124	19
<i>trajni otpis u razdoblju 1.10.-31.12.</i>	0	0	0	0	0	0
Saldo na datum 30.9.2013.	139.948	25.494	2.732	430	142.680	25.924

* Napomena: Podaci u Tablici 10. razlikuju se od ukupnih potraživanja po otpisanim kreditima prikazanih u izvanbilančnoj evidenciji za iznos od 1,3 milijuna KM koji se odnosi na sudske troškove, zatezne i procesne kamate te dio izvansudskih nagodbi i suspendiranu kamatu kod dvije MKF.

U odnosu na 2008. godinu, bruto portfelj MKO manji je za 52%, dok su potraživanja po otpisanim kreditima veća za skoro 10 puta, i sa 30.9.2013. čine 43% ukupnog kreditnog portfelja.

Postoje značajna odstupanja u kvaliteti portfelja između različitih MKO, koja su evidentna iz podatka da tri MKF imaju preko 70% ukupno otpisanih kredita u odnosu na ukupni bruto portfelj (kod dvije MKF ukupan iznos potraživanja po otpisanim kreditima, koji se nalaze u izvanbilanci, za 4%, odnosno 7% veći je od iznosa ukupnih bruto kredita), što je direktna posljedica kreditne ekspanzije u prošlosti. Jedna MKF i jedno MKD iskazali su ukupne otpise ispod 10% ukupnog bruto portfelja.

Grafikon 15. Potraživanja po otpisanim kreditima i bruto portfolio MKO

Po pitanju obveze pokretanja sudskih sporova za naplatu otpisanih potraživanja koja su dospjela, a nisu naplaćena preko 180 dana, kontrolom na licu mjesta u jednoj MKF koja ima značajan tržišni udjel, utvrđeno je da ista ima preko 10.000 neutuženih kreditnih partija u ukupnom iznosu od preko 15 milijuna KM, što je suprotno članku 3. stavak 3. Odluke o visini i načinu formiranja i održavanja rezervi za pokriće kreditnih gubitaka mikrokreditnih organizacija. S obzirom da ova MKF cjelokupne novčane transakcije vezane za isplatu i naplatu kredita vrši u gotovini, izbjegavanjem pokretanja sudskih sporova za ove slučajeve, ostavljen je prostor za nezakonito postupanje s naplatom otpisanih potraživanja i druge zloupotrebe.

2.3.2. Otplata kredita s instrumentom osiguranja jamstvom i prigovori klijenata

Posljedice globalne ekonomske krize na finansijski sektor, neadekvatne kreditne politike i slabosti internih kontrola MKO, te opća prezaduženost korisnika mikrokredita, utjecale su na proces kreditiranja i kvalitetu kreditnog portfelja. Aktiviranje instrumenata osiguranja u slučaju osiguranja kredita jamstvom nastaje kao rezultat nenaplativih potraživanja po kreditima iz ranijih razdoblja, ili uslijed nemogućnosti servisiranja dospjelih kreditnih obveza od strane klijenata. S ciljem prikupljanja, praćenja i analize podataka o kreditima koje se otplaćuje putem jamstva, Agencija je od 31.12.2009. propisala novi izvještajni obrazac OKJ. Prema izvješćima otplate kredita kod MKO s instrumentom osiguranja jamstvom u Federaciji BiH sa 30.9.2013., 2.499 jamaca otplatilo je 3,9 milijuna KM od ukupno odobrenih kredita koji se otplaćuju putem ovog instrumenta osiguranja u iznosu od 15,9 milijuna KM (2.266 kreditnih partija), što je za 38% manje jamaca koji otplaćuju kredite u usporedbi sa 31.12.2012. (1,8 milijuna KM, otplatilo je 4.018 jamaca, dok je iznos ukupno odobrenih kredita koje otplaćuju jamci bio 24 milijuna KM – 3.689 kreditnih partija). Prosječan iznos kredita koji je otplaćen ili se otplaćuje jamstvom na dan 30.9.2013. iznosio je 1.577 KM. Smanjen broj kredita koji se otplaćuje po osnovi jamstva na dan 30.9.2013., rezultat je pogrešnog iskazivanja podataka kod pojedinih MKO u prethodnim razdobljima. Od ukupnog broja kreditnih partija, 1,22% kreditnih partija odnosi se na kredite s jamstvom, i u odnosu na kraj 2012. godine, udjel kreditnih partija s jamstvom u ukupnom broju kreditnih partija u padu je za 0,54 postotna boda. Kod dvije MKF zabilježen je najveći udjel kreditnih partija s jamstvom u odnosu na ukupan broj kreditnih partija (3,27% i 2,87%). Stanje preostalog duga po kreditima s jamstvom sa 30.9.2013. iznosilo je 5,5 milijuna KM, što čini 1,4% bruto kredita MKO i u odnosu na 31.12.2012., udio preostalog duga u bruto portfelju manji je za 0,5 postotna boda. (31.12.2012. stanje preostalog duga po kreditima s jamstvom, iznosilo je: 7,9 milijuna KM u odnosu na 417,2 milijuna KM bruto portfelja, što predstavlja 1,9% bruto kredita MKO).

Prema izvješćima MKO, a u skladu s Odlukom o uvjetima i načinu postupanja mikrokreditne organizacije po prigovoru klijenta („Službene novine Federacije BiH“, broj: 32/10), u razdoblju od 1. srpnja do 30. rujna 2013., klijenti MKF podnijeli su ukupno 62 prigovora, dok je jedno MKD izvijestilo da nema prigovora. Od 12 MKF s dozvolom za rad Agencije, za 5 nema evidentiranih prigovora u izvještajnom kvartalu. Najveći broj prigovora je po osnovi prigovora iz kategorije „Ostalo“ iz oblasti kreditnog poslovanja“, ukupno 49, a većim dijelom odnose se na prigovore po osnovi neodobrenog zahtjeva za kredit ili reprogram kredita, zatim prigovore u pogledu sporenja jamstva, prigovore jamaca vezano za postupak naplate, te na ponašanje kreditnih službenika. Klijenti MKO uputili su 29 prigovora, sudužnici/jamci, 19 prigovora, dok su ostale zainteresirane strane uputile 14 prigovora. MKO su u izvještajnom kvartalu pozitivno riješile 26 prigovora, negativno 31 prigovor, dok je 5 prigovora bilo u procesu obrade ili izjašnjenja.

2.4. Ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope na mikrokredite

Efektivna kamatna stopa na mikrokredite je ukupna cijena tih kredita, a obračunava se i iskazuje sukladno Odluci o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite – Pročišćeni tekst („Službene novine Federacije BiH“, broj: 48/12). U obračun efektivne kamatne stope uključuju se podaci o visini nominalne kamatne stope na kredite, iznosu naknada i provizija koje MKO izračunavaju klijentu u postupku odobravanja kredita i iznos naknada i provizija poznatih na dan izračuna, koje MKO izračunava klijentu tijekom realiziranja ugovora o kreditu. Ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope računaju se na novoodobrene kredite u izvještajnom mjesecu.

<i>Tablica 11. Prosječne ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope na mikrokredite za III. kvartal 2013. godine – po proizvodima</i>				
Rb.	OPIS	Ukupan iznos isplata mikrokredita u III. kvartalu 2013. godine (u 000 KM)	Ponderirana nominalna kamatna stopa (prosječna)	Ponderirana efektivna kamatna stopa (prosječna)
1.	Kratkoročni mikrokrediti za:	16.126	23,99%	32,56%
1.1.	Uslužne djelatnosti	3.520	24,80%	33,14%
1.2.	Trgovinu	1.734	23,32%	31,11%
1.3.	Poljoprivredu	3.382	23,36%	31,21%
1.4.	Proizvodnju	578	22,86%	29,63%
1.5.	Stambene potrebe	1.504	21,84%	28,66%
1.6.	Nenamjenski-osnovne potrebe	580	19,97%	39,27%
1.7.	Ostalo	4.828	25,36%	34,34%
2.	Dugoročni mikrokrediti za:	69.069	21,46%	25,39%
2.1.	Uslužne djelatnosti	15.164	22,15%	26,29%
2.2.	Trgovinu	7.443	20,80%	24,47%
2.3.	Poljoprivredu	24.737	19,89%	23,53%
2.4.	Proizvodnju	2.897	20,49%	24,07%
2.5.	Stambene potrebe	10.787	21,67%	24,84%
2.6.	Nenamjenski-osnovne potrebe	969	24,48%	32,95%
2.7.	Ostalo	7.072	25,84%	31,24%
UKUPNO		85.195	21,94%	26,75%

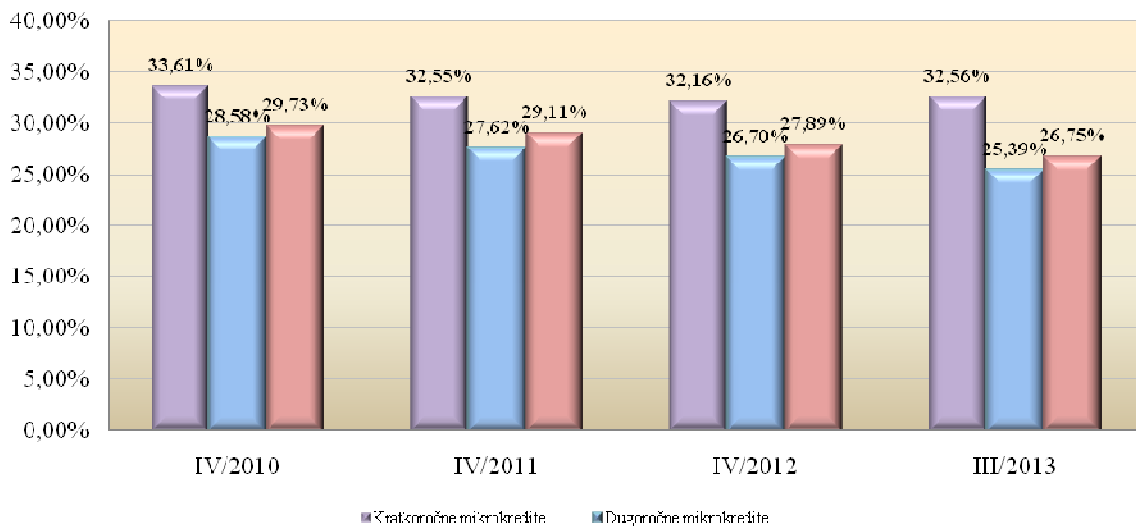
Sukladno mjesečnim izvješćima o ponderiranim nominalnim i efektivnim kamatnim stopama po kreditima, u trećem kvartalu 2013. godine, MKO su plasirale mikrokredite u ukupnom iznosu od 85,2 milijuna KM što je za 23,6 milijuna, odnosno 22% manje u odnosu na iznos mikrokredita plasiranih u istom razdoblju prethodne godine, što je većinom rezultat smanjenog plasmana mikrokredita jedne od najvećih MKF u Federaciji BiH. Sa stanjem na 30.9.2013. 7, MKO su imale 186.260 aktivnih kreditnih partija, što je za 22.824 kreditne partija, odnosno 11% manje u odnosu na kraj prethodne godine. Prosječan iznos mikrokredita na razini sektora, na 30.9.2013. 7, je 2.127 KM, što je prosjek i MKF (31.12.2012. godine - 1.996 KM), dok je prosječan iznos mikrokredita u MKD 1.944 KM.

Za kratkoročne kredite, prosječna ponderirana nominalna kamatna stopa kreće se u rasponu od 19,97% za nenamjenske kredite do 25,36% za ostale kredite, a efektivna kamatna stopa u rasponu 28,66% za stambene kredite do 39,27% za nenamjenske kredite. Prosječna ponderirana nominalna kamatna stopa na dugoročne kredite kreće se u rasponu 19,89% za poljoprivredu do 25,84% za ostale kredite, a efektivna kamatna stopa u rasponu od 23,53% za poljoprivredu do 32,95% za nenamjenske kredite. Analizirajući efektivne kamatne stope MKO po kreditnim proizvodima zaključuje se da su najjeftiniji krediti plasirani za poljoprivredu i stambene potrebe, dok su najskuplji nenamjenski, tj. krediti za osnovne potrebe.

Prosječne ponderirane efektivne kamatne stope na kratkoročne, dugoročne i ukupne mikrokredite u Federaciji BiH po kvartalima prikazane su u donjoj tablici.

PROSJEČNA PONDERIRANA EKS na:	IV/2010	IV/2011	IV/2012	III/2013
Kratkoročne mikrokredite	33,61%	32,55%	32,16%	32,56%
Dugoročne mikrokredite	28,58%	27,62%	26,70%	25,39%
Ukupne mikrokredite	29,73%	29,11%	27,89%	26,75%

Grafikon 16. Prosječne ponderisane EKS na mikrokredite (u %)

Mikrokreditne organizacije nastavile su smanjivati efektivne kamatne stope na ukupne mikrokredite, pa su tako, na kraju trećeg kvartala 2013. godine, prosječne ponderirane efektivne kamatne stope u mikrokreditnom sektoru na ukupne kredite iznosile 26,75%, te su u odnosu na četvrti kvartal 2012. godine, zabilježile pad od 1,14 postotnih bodova. Promatrajući isto razdoblje, prosječne ponderirane efektivne kamatne stope na kratkoročne kredite iznosile

su 32,56%, te su zabilježile neznatan porast od 0,4 postotna boda, dok su prosječne ponderirane efektivne kamatne stope na dugoročne kredite iznosile 25,39%, te su u padu za 1,31 postotni bod. U cilju smanjenja kamatnih stopa na mikrokredite, a u kontekstu zaštite potrošača-klijenta mikrokreditnih organizacija, te ispunjenja misije mikrokreditiranja, Agencija u kontrolama posebno cijeni i kontrolira sve vrste troškova poslovanja MKO koji imaju značajnog utjecaja na formiranje kamatnih stopa, te ocjenjuje njihovu neophodnost, shodno čemu izdaje adekvatne naloge. Fokus kontrola Agencije, i u narednom razdoblju, bit će na kontroli troškova MKO, njihovoj opravdanosti i svrsishodnosti, s ciljem smanjenja kamatnih stopa na mikrokredite koje plasiraju MKO iz Federacije BiH.

2.5. Račun dobiti i gubitka

Struktura računa dobiti i gubitka mikrokreditnog sektora Federacije BiH je prikazana u Tablici 13.

- 000 KM -

Tablica 13. Račun dobiti i gubitka MKO										
Red. broj	OPIS	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2012.				Za razdoblje 1.1. - 30.9.2013.				Indeks
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	1	2	3=(1+2)	4	5	6	7=(5+6)	8	9=(7/3)
1.	PRIHODI									
1.1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	66.309	280	66.589	89	61.921	237	62.158	84	93
1.2.	Operativni prihodi	8.094	41	8.135	11	11.673	38	11.711	16	144
2.	UKUPNI PRIHODI (1.1.+1.2.)	74.403	321	74.724	100	73.594	275	73.869	100	99
3.	RASHODI									
3.1.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	14.554	58	14.612	19	12.747	49	12.796	18	88
3.2.	Operativni rashodi	53.438	234	53.672	70	50.246	237	50.483	70	94
3.3.	Trošk. rezer. za kred. i dr. gubitke	8.310	25	8.335	11	8.332	21	8.353	12	100
4.	UKUPNI RASHODI (3.1.+3.2.+3.3.)	76.302	317	76.619	100	71.325	307	71.632	100	93
5.	IZVANREDNI PRIHODI	13.704	19	13.723		11.225	3	11.228		82
6.	IZVANREDNI RASHODI	985	1	986		1.150	1	1.151		117
7.	UKUPNO PRIHODI - RASHODI (2+5-4-6)	10.820	22	10.842		12.344	-30	12.314		114
8.	VIŠAK/MANJAK PRIHODA NAD RASHODIMA	10.820		10.820		12.344		12.344		114
9.	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA		22	22			-30	-30		
10.	POREZI		2	2			0	0		
11.	NETO DOBIT/GUBITAK		20	20			-30	-30		
12.	UKUPAN FIN. REZULTAT			10.840				12.314		

Ukupni prihodi MKO za razdoblje 1.1. - 30.9.2013. iznose 73,8 milijuna KM, od čega se 73,6 milijuna KM ili 99,6% odnosi na prihode MKF, a 0,3 milijuna KM ili 0,4% na prihode jednog MKD. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine, ukupni prihodi su manji za 855 tisuća KM ili 1%. Najveći dio prihoda odnosi se na prihode od kamata koji iznose 62,1 milijun KM ili 84% ukupnih prihoda i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, manji su za 4,4

milijuna KM ili 7%, dok operativni prihodi iznose 11,7 milijuna KM ili 16% ukupnih prihoda i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, veći su za 3,6 milijuna KM, odnosno za 44%.

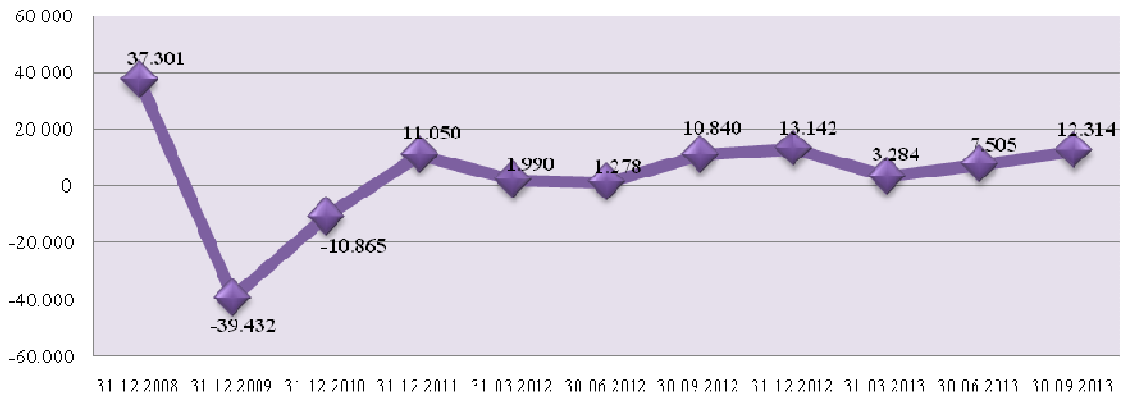
Ukupni rashodi iznose 71,6 milijuna KM od kojih se 71,3 milijuna ili 99,6% odnosi na rashode MKF, a 0,3 milijuna KM ili 0,4% na rashode jednog MKD. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine ukupni rashodi su manji za 5 milijuna KM ili 7%. U strukturi rashoda, 12,8 milijuna KM ili 18% od ukupnih rashoda odnosi se na rashode po kamata na uzete kredite i ostale slične rashode i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine manji su za 1,8 milijuna KM ili 12%. Operativni rashodi iznose 50,5 milijuna KM ili 70% ukupnih rashoda i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, manji su za 3,2 milijuna KM ili 6%. Operativni rashodi sastoje se od troškova plaća i doprinosa u iznosu od 29,4 milijuna KM (1.1.-30.9.2012.: 29,6 milijuna KM), troškova poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režija u iznosu od 11,7 milijun KM (1.1.-30.9.2012.: 12,6 milijuna KM), te ostalih operativnih troškova u iznosu od 9,4 milijuna KM (1.1.-30.9.2012.: 11,5 milijuna KM). Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke iznose 8,3 milijuna KM ili 12% od ukupnih rashoda i na istoj su razini u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Troškovi plaća i doprinosa ostvareni u razdoblju 1.1.-30.9.2013. na gotovo jednakoj su razini kao u istom razdoblju prethodne godine, iako je broj zaposlenih smanjen za 138 radnika odnosno 9%, te su aktivnosti pojedinih MKO, manje u usporedbi s prethodnim razdobljem, gdje prihodi od redovitih aktivnosti ne pokrivaju rashode od redovitih aktivnosti, što govori o neadekvatnom upravljanju imovinom MKO. Prema izvješćima MKO, prosječna mjesečna neto plata zaposlenika MKO na dan 30.9.2013. 7, iznosila je 1.008 KM, a prosječni mjesečni neto iznos nagrada, stimulacija i bonusa 42 KM, iz čega proizlazi da je, u mikrokreditnom sektoru, prosječna mjesečna neto plaća s bonusima iznosila 1.063 KM. Na dan 30.9.2013., prosječne mjesečne neto plaće višeg menadžmenta u mikrokreditnom sektoru iznosile su 3.785 KM, dok su prosječne mjesečne neto naknade isplaćene članovima upravnih odbora u MKO iznosile 417 KM, a članovima odbora za reviziju 359 KM. Na ovaj izvještajni datum, prosječne mjesečne neto plaće srednjeg i višeg menadžmenta u MKO iznosile su 1.834 KM, kreditnih službenika 796 KM, te administracije i ostalog osoblja 958 KM. Kod pojedinih MKO, prosječne mjesečne neto plaće višeg menadžmenta su za 2,5 puta veće u odnosu na sektorski prosjek, dok su kod nekih MKO prosječne mjesečne naknade isplaćene članovima organa upravljanja MKO, skoro 17 puta veće od sektorskog prosjeka. Naime, kontrolama je utvrđeno da pojedini direktori MKF koje ostvaruju značajne gubitke iz operacija, imaju mjesečne plaće u iznosu oko 10.000 KM, te da jedan član organa upravljanja ima mjesečnu naknadu za svoj rad u iznosu od 7.000 KM, što je neprihvatljiva praksa.

Izvanredni prihodi MKO ostvareni u razdoblju od 1. siječnja do 30. rujna 2013. iznose 11,2 milijuna KM i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, manji su za 2,5 milijuna KM, odnosno za 18%. Izvanredni prihodi većinom se odnose na naplatu potraživanja po otpisanim kreditima. Izvanredni rashodi MKO ostvareni u devet mjeseci tekuće godine iznose 1,1 milijun KM, i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, veći su za 165 tisuća KM odnosno za 17%.

U razdoblju 1.1.-30.9.2013., jedno MKD ostvarilo je neto gubitak u iznosu od 30 tisuća KM (1.1. – 30.9.2012.: 20 tisuća KM neto dobit). U ovom razdoblju MKF su ostvarile višak prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 12.344 tisuće KM, dok su u istom razdoblju prethodne godine, MKF ostvarile višak prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 10.842 tisuće KM. U razdoblju 1.1. – 30.9.2013., od ukupno 12 MKF, manjak prihoda nad rashodima imala je 1 MKF i to u ukupnom iznosu od 14 tisuća KM, dok je višak prihoda nad rashodima ostvarilo 11 MKF u ukupnom iznosu od 12.358 tisuća KM.

Grafikon 17. Ukupan finansijski rezultat MKO po godinama (u 000 KM)

Na razini mikrokreditnog sektora u Federaciji BiH, ostvaren je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 12.314 tisuća KM, što je za 1.474 tisuću KM, odnosno 14% više u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

III. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Analizirajući izvještaje MKO sa 30.9.2013. može se zaključiti da poslovanje mikrokreditnih organizacija u Federaciji BiH u odnosu na kraj prethodne godine, ukazuje na daljnji pad aktive (za 6%) i kreditnog portfelja MKO (za 5%), te pogoršanje pokazatelja kvalitete kreditnog portfelja, pad obveza po uzetim kreditima (za 13%), kao osnovnog izvora sredstava za financiranje kreditnog portfelja, te pad zaposlenih (za 9%). Kapital MKF u odnosu na kraj prethodne godine bilježi povećanje od 8% zahvaljujući povećanju viška prihoda nad rashodima koji su za 10% veći u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Za MKO koje i dalje bilježe pad kreditnog portfelja, gubitak tržišnog segmenta, te kojima je uskraćeno povjerenje kreditora, uslijed negativnog trenda poslovanja, nemogućnosti dostizanja postavljenih standarda, važno je, u smislu održavanja supstance poslovanja, te posebno doniranih sredstava, pregovarati o spajanju ili pripajanju što predstavlja važan korak u očuvanju sektora. Konsolidacija na razini MKO, posebno MKO srednje veličine, neophodna je za stabilizaciju mikrokreditnog sektora, u cilju povećanja ekonomije obima, poboljšanja efikasnosti poslovanja MKF kroz značajne uštede troškova, kao i povećanja kompetentnosti upravnih odbora, menadžmenta i ostalog osoblja MKO. Konsolidacija bi omogućila osnaživanje kapitalne baze manjeg broja jačih i zdravijih MKO. Kako značajan iznos kredita u pasivi mikrokreditnih organizacija dopijeva do kraja ove godine, u odsustvu podrške kreditora, organizacije mogu biti izložene problemu likvidnosti, te iz tih razloga neke, manje MKO trebale bi razmotriti donošenje odluke o pripajanju.

Imperativ za otklanjanje negativnih efekata poslovanja je poštivanje načela poslovanja s pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog gospodarstvenika s fokusom na punu transparentnost, optimizaciju troškova poslovanja i njihovu punu opravdanost, adekvatno upravljanje kreditnim rizicima što u konačnici treba rezultirati smanjenjem kamatnih stopa na mikrokredite čime bi se postigli ciljevi navedeni u ZoMKO.

Agencija, u okviru zakonskih mogućnosti, poduzima sve raspoložive nadzorne mjere i pokreće potrebne radnje pred nadležnim organima u svrhu sankcioniranja MKO, te uvođenja njihovog poslovanja u zakonske okvire radi postizanja osnovne uloge mikrokreditiranja.

U narednom razdoblju MKO trebaju intenzivno raditi na:

- Iznalaženju partnera za konsolidaciju pri čemu MKF koje imaju manji iznos kapitala, te visok stupanj otpisanih zajmova trebaju donijeti jasnu strategiju o pripajanju većim i snažnijim MKF kako bi se optimizirali resursi, očuvala donirana sredstva, osigurala podrška stranih kreditora, te osigurala budućnost zaposlenih u MKO;
- Povećanju odgovornosti upravnih odbora, osiguranju neovisnosti od menadžmenta, te kontroli menadžmenta od strane upravnih odbora;
- Uspostavljanju mehanizama kontrole opravdanosti projekata i materijalno značajnih troškova poslovanja, uključujući plaće i bonuse menadžmentu, te sve druge beneficije menadžmenta i članova upravnih odbora koje isti ostvaruju na teret imovine MKF i koji se direktno alimentiraju visokim kamatnim stopama;
- Uspostavljanju unutarnje revizije, u potpunosti neovisne od menadžmenta MKO koja će nadgledati i segment rukovođenja, te o tome redovito izvješćivati upravni odbor;
- Kontroli kamatnih stopa i ostvarivanju ciljeva iz ZoMKO putem aktivnog uključivanja organa upravljanja u postupak donošenja politika o formiranju cijena na mikrokredite;
- Reduciranju troškova poslovanja, punoj primjeni načela domaćinskog poslovanja sredstvima fondacije i primjeni načela dobrih korporativnih praksi;
- Smanjenju kamatnih stopa na mikrokredite;
- Punoj primjeni članka 2. ZoMKO što podrazumijeva obavljanje djelatnosti s ciljem poboljšanja materijalnog položaja korisnika mikrokredita, povećanja zaposlenosti i pružanja podrške razvoju poduzetništva;
- Poboljšanju sustava internih kontrola, poboljšanju efikasnosti poslovanja i optimiziranju resursa MKO, te primjeni načela odgovornog kreditiranja;
- Obveznoj razmjeni informacija na razina sektora i Centralnog registra kredita;
- Poduzimanju svih aktivnosti u cilju rješavanja problema prezaduženih klijenata i žiranata;
- Poboljšanju institucionalnih kapaciteta, te
- Potpunoj primjeni važećih propisa i povećanju transparentnosti poslovanja.

Broj: U.O.-02V-10/13
Sarajevo, 12.12.2013.godine

IV PRILOZI

- Prilog 1. Podzakonski akti Agencije za poslovanje MKO
- Prilog 2. Osnovni podaci o MKO
- Prilog 3. Bilanca stanja MKF
- Prilog 4. Bilanca stanja MKD
- Prilog 5. Račun dobiti i gubitka MKF
- Prilog 6. Račun dobiti i gubitka MKD
- Prilog 7. Pregled doniranih sredstava MKF

Prilog 1.

PODZAKONSKI AKTI AGENCIJE ZA POSLOVANJE MKO

Odluke Agencije za poslovanje MKO	Službene novine Federacije BiH
1. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje dozvole za rad mikrokreditnoj fondaciji nastaloj promjenom oblika mikrokreditne organizacije	27/07
2. Odluka o uvjetima i postupku izdavanja i oduzimanja dozvole za rad i drugih suglasnosti mikrokreditnim organizacijama	27/07 i 46/11
3. Odluka o nadzoru poslovanja mikrokreditnih organizacija	27/07
4. Odluka o obliku i sadržaju izvješća koje mikrokreditne organizacije dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i rokovima izvješćivanja	27/07, 110/12 i 15/13
5. Odluka o visini i načinu formiranja i održavanju rezervi za pokriće kreditnih gubitaka mikrokreditnih organizacija	27/07
6. Odluka o ostalim općim uvjetima za poslovanje mikrokreditne organizacije	27/07
7. Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite (Pročišćeni tekst)	48/12
8. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje dozvole za rad i suglasnosti za stjecanje vlasničkih udjela ulaganjem i prijenosom imovine mikrokreditne fondacije	27/07
9. Odluka o uvjetima i načinu postupanja mikrokreditne organizacije po prigovoru klijenta	32/10
10. Odluka o naknadama koje se za rad mikrokreditne organizacije plaćaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH	46/11
11. Odluka o minimalnim standardima mikrokreditnih organizacija na sprečavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti	48/12

Uputa Agencije za poslovanje MKO

1. Uputa za primjenu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite;
2. Uputa za izračunavanje ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope;
3. Uputa za izračunavanje prilagođenog povrata na aktivu;
4. Uputa za izračunavanje pokazatelja operativne efikasnosti;
5. Uputa za izradu izvješća mikrokreditnih organizacija.

Prilog 2.

OSNOVNI PODACI O MKO

Rb	Naziv mikrokreditne organizacije	Adresa i sjedište	Direktor	Tel/Fax	E-mail i Web	30.09.2013. godine			
						Iznos aktive u 000 KM	Iznos kapitala u 000 KM	Broj zaposl.	Broj org. dijelova
1.	MKD "ADRIA mikro" d.o.o. Mostar	ul. Kneza Višeslava 14 88 000 MOSTAR	Sena Martina Topić	036/ 348-891, 348-890 fax	adria.mikro@tel.net.ba	1.188	671	7	1
2.	MKF "EKI" Sarajevo	ul. Džemala Bijedića bb 71 000 SARAJEVO	Sadina Bina	033/ 754-370, 754-388 fax	sbina@mkoeki.com www.mkoeki.com	108.659	44.014	267	68
3.	MKF "LIDER" Sarajevo	ul. Turhanija 2 71 000 SARAJEVO	Džavid Sejfović	033/ 250-580, 250-581 fax	dzavids@lider.ba www.lider.ba	13.657	10.494	54	12
4.	"LOK MKF" Sarajevo	ul. Skenderija 13 71 000 SARAJEVO	Nusret Čaušević	033/ 564-200, 564-201 fax	central.office@lok.ba www.lok.ba	57.789	8.939	190	42
5.	MKF "MELAHA" Sarajevo	ul. Hamdije Kreševljakovića 59 71 000 SARAJEVO	v.d. Jakob Finci	033/ 205-737 tel/fax	viktor@melaha.ba	1.042	306	2	0
6.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	ul. Bosne srebrene bb 75 000 TUZLA	Nejira Nalić	035/ 270-283, 252-448 fax	mi-bospo@mi-bospo.org www.mi-bospo.org	35.178	16.354	139	24
7.	MKF "MIKRA" Sarajevo	ul. Marka Marulića 2/VI 71 000 SARAJEVO	Sanin Čampara	033/ 616-162, 717-141 fax	mikra@mikra.ba www.mikra.ba	17.140	4.696	87	21
8.	MKF "MIKRO ALDI" Goražde	ul. Panorama bb 73 000 GORAŽDE	Ferida Softić	038/ 226-456, 221-004 fax	mka.aldi@bih.net.ba www.mikroaldi.org	3.813	3.419	23	5
9.	"PARTNER MKF" Tuzla	ul. 15. maja bb 75 000 TUZLA	Senad Sinanović	035/ 300-250, 300-269 fax	partner@partner.ba www.partner.ba	111.125	47.820	290	56
10.	MKF "PRIZMA" Sarajevo	ul. Bistrik Medresa 43 71 000 SARAJEVO	Jure Žigo	033/ 573-320, 446-583 fax	hq@prizma.ba www.prizma.ba	90.553	22.478	199	46
11.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	ul. Jukićeva 75 71 000 SARAJEVO	Edina Hadžimurtezić	033/ 666-233, 666-224 fax	info@mfi.ba	1.776	1.566	9	0
12.	MKF "SANI" Zenica	ul. Mehmedalije Tarabara 10 72 000 ZENICA	Sulejman Haračić	032/ 405-606 tel/fax	mikrosanizenica@yahoo.com	447	303	4	0
13.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	ul. Hamdije Kreševljakovića 51 71 000 SARAJEVO	Zoran Dučić	033/ 278-020, 278-032 fax	sunrise@microsunrise.ba www.microsunrise.ba	28.662	14.817	145	36
UKUPNO						471.029	175.877	1.416	311

Prilog 3.

BILANCA STANJA MKF

u 000 KM

Red. Broj	OPIS	31.12.2012.	%	30.9.2013.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=5/3
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	25.286	5	21.466	5	85
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	21.022	4	17.024	4	81
1b)	Kamatonosni računi depozita	4.264	1	4.442	1	104
2.	Plasmani bankama	8.245	2	4.602	1	56
3.	Kreditni	415.883		395.111		95
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	7.585		8.002		105
3b)	Neto krediti (3-3a)	408.298	82	387.109	82	95
4.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	48.025	9	47.584	10	99
5.	Dugoročne investicije	15	0	671	0	4473
6.	Ostala aktiva	9.268	2	9.222	2	100
7.	Minus: rezerv. na ost. stavke aktive, osim kredita	975		813		83
8.	UKUPNO AKTIVA	498.162	100	469.841	100	94
PASIVA						
9.	Obveze po uzetim kratkoročnim kreditima	99.872	20	69.241	15	69
10.	Obveze po uzetim dugoročnim kreditima	211.368	42	201.632	43	95
11.	Ostale obveze	24.091	5	23.762	5	99
12.	UKUPNO OBVEZE	335.331	67	294.635	63	88
13.	Donirani kapital	46.936		49.222		105
14.	Temeljni kapital	8.245		8.291		101
15.	Višak prihoda nad rashodima	161.552		172.323		107
15a)	za prethodne godine	146.017		160.017		110
15b)	za tekuću godinu	15.535		12.306		79
16.	Manjak prihoda nad rashodima	56.773		57.453		101
16a)	za prethodne godine	56.296		57.439		102
16b)	za tekuću godinu	477		14		3
17.	Ostale rezerve	2.871		2.823		98
18.	UKUPNO KAPITAL	162.831	33	175.206	37	108
19.	UKUPNO PASIVA	498.162	100	469.841	100	94
IZVANBILANČNA EVIDENCIJA						
	- otpisani krediti	171.834		169.928		99
	- komisioni poslovi	418		357		85

Prilog 4.

BILANCA STANJA MKD

u 000 KM

Red. broj	OPIS	31.12.2012.	%	30.9.2013.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=5/3
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	104	7	62	5	60
1a)	Gotov novac i nekamatonski računi depozita	104	7	62	5	60
1b)	Kamatonski računi depozita	0	0	0	0	n/a
2.	Plasmani bankama	0	0	0	0	n/a
3.	Kreditni	1.349		1.083		80
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	25		41		164
3b)	Neto krediti (3-3a)	1.324	86	1.042	88	79
4.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	84	5	58	5	69
5.	Dugoročne investicije	0	0	0	0	n/a
6.	Ostala aktiva	33	2	29	2	88
7.	Minus: rezervir. na ost. stavke aktive, osim kredita	2		3		150
8.	UKUPNO AKTIVA	1.543	100	1.188	100	77
PASIVA						
9.	Obveze po uzetim kratkoročnim kreditima	719	47	118	10	16
10.	Obveze po uzetim dugoročnim kreditima	84	5	335	28	399
11.	Ostale obveze	39	3	64	6	164
12.	UKUPNO OBVEZE	842	55	517	44	61
13.	Donirani kapital	0		0		n/a
14.	Temeljni kapital	600		600		100
15.	Emisioni ažio	0		0		n/a
16.	Neraspoređena dobit (16a+16b)	0		-30		n/a
16a)	prethodnih godina	0		0		n/a
16b)	tekuće godine	0		-30		n/a
17.	Zakonske rezerve	101		101		100
18.	Ostale rezerve	0		0		n/a
19.	UKUPNO KAPITAL	701	45	671	56	96
20.	UKUPNO PASIVA	1.543	100	1.188	100	77
IZVANBILANČNA EVIDENCIJA						
	- otpisani krediti	52		54		104
	- komisioni poslovi	0		0		n/a

Prilog 5.

RAČUN DOBITI I GUBITKA MKF

u 000 KM

Red. Broj	OPIS	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2012.		Za razdoblje 1.1. - 30.9.2013.		Indeks
			%		%	
1	2	3	4	5	6	7=(5/3)
I.	FINANCIJSKI PRIHODI I RASHODI					
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1.1.	Kamata po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija	70	0	8	0	11
1.2.	Kamate na plasmane bankama	203	0	170	0	84
1.3.	Kamate na kredite	65.385	99	60.737	99	93
1.4.	Ostali financijski prihod	651	1	1.006	2	155
1.5.	Ukupno prihodi od kamata i slični prihodi (1.1. do 1.4.)	66.309	100	61.921	100	93
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
2.1.	Kamate na pozajmljena sredstva	13.884	95	12.249	96	88
2.2.	Ostali financijski rashodi	670	5	498	4	74
2.3.	Ukupno rashodi po kamatama i slični rashodi (2.1. do 2.2.)	14.554	100	12.747	100	88
3.	Neto financijski prihodi (1.5. - 2.3.)	51.755		49.174		95
II.	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi					
4.1.	Naknade za izvršene usluge	7.212	89	10.870	93	151
4.2.	Ostali operativni prihodi	882	11	803	7	91
4.3.	Ukupno operativni prihodi (4.1. do 4.2.)	8.094	100	11.673	100	144
5.	Operativni rashodi					
5.1.	Troškovi plaća i doprinosa	29.447	55	29.228	58	99
5.2.	Troškovi poslov. prostora, ostale fik. aktive i režije	12.564	24	11.688	23	93
5.3.	Ostali operativni troškovi	11.427	21	9.330	19	82
5.4.	Ukupno operativni rashodi (5.1. do 5.3.)	53.438	100	50.246	100	94
6.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	8.310		8.332		100
7.	Višak/manjak prihoda nad rashodima od redovnog poslovanja (3.+4.3.-5.4.-6.)	-1.899		2.269		-120
8.	Izvanredni prihodi	13.704		11.225		82
9.	Izvanredni rashodi	985		1.150		117
10.	Višak/manjak prihoda nad rashodima (7.+8.-9.)	10.820		12.344		114

Prilog 6.

RAČUN DOBITI I GUBITKA MKD

u 000 KM

Red. broj	OPIS	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2012.	%	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2013.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=(5/3)
I.	FINANCIJSKI PRIHODI I RASHODI					
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1.1.	Kamata po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija	0	0	0	0	n/a
1.2.	Kamate na plasmane bankama	0	0	0	0	n/a
1.3.	Kamate na kredite	278	99	230	97	83
1.4.	Ostali financijski prihod	2	1	7	3	350
1.5.	Ukupno prihodi od kamata i slični prihodi (1.1. do 1.4.)	280	100	237	100	85
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
2.1.	Kamate na pozajmljena sredstva	53	91	44	90	83
2.2.	Ostali financijski rashodi	5	9	5	10	100
2.3.	Ukupno rashodi po kamatama i slični rashodi (2.1. do 2.2.)	58	100	49	100	84
3.	Neto financijski prihodi (1.5. - 2.3.)	222		188		85
II.	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi					
4.1.	Naknade za izvršene usluge	41	100	38	100	93
4.2.	Ostali operativni prihodi	0	0	0	0	n/a
4.3.	Ukupno operativni prihodi (4.1. do 4.2.)	41	100	38	100	93
5.	Operativni rashodi					
5.1.	Troškovi plaća i doprinosa	142	61	129	54	91
5.2.	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režije	60	26	65	27	108
5.3.	Ostali operativni troškovi	32	14	43	18	134
5.4.	Ukupno operativni rashodi (5.1. do 5.3.)	234	100	237	100	101
6.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	25		21		84
7.	DOBIT/GUBITAK OD REDOVNOG POSLOVANJA (3.+4.3.-5.4.-6.)	4		-32		-800
8.	Izvanredni prihodi	19		3		16
9.	Izvanredni rashodi	1		1		100
10.	DOBIT/GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	22		-30		-136
11.	POREZ	2		0		0
12.	NETO DOBIT/GUBITAK	20		-30		-150

Prilog 7.

PREGLED DONIRANIH SREDSTAVA MKF
stanje na dan 30. 9. 2013.

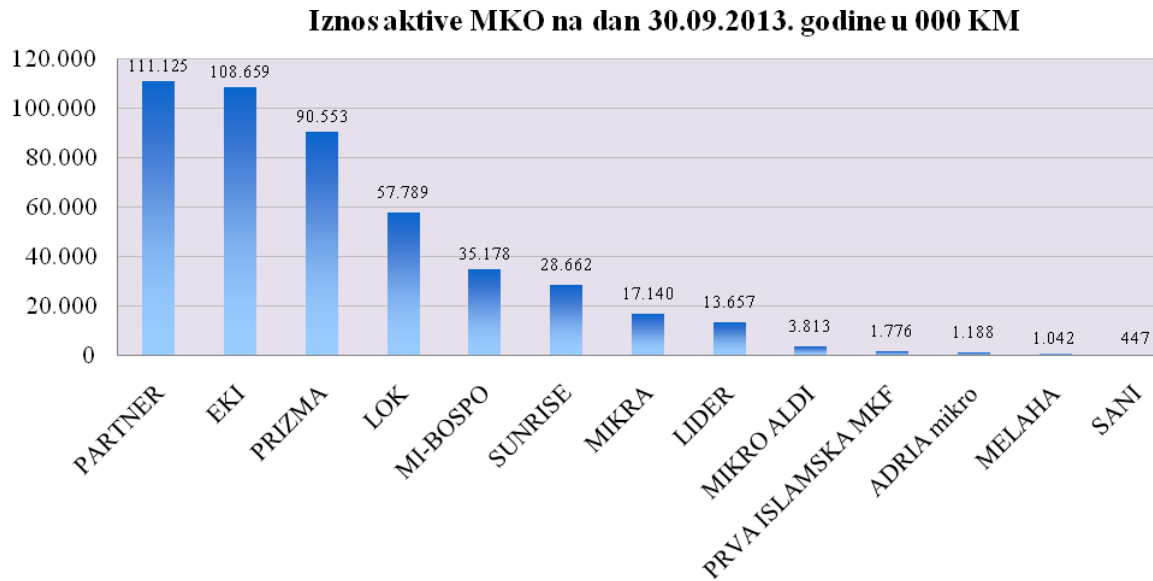
u 000 KM

Rb.	Naziv donator	MKF EKI Sarajevo	MKF LIDER Sarajevo	MKF MI-BOSPO Tuzla	MKF MIKRA Sarajevo	MKF MIKRO ALDI Gorazde	PARTNER MKF Tuzla	MKF PRIZMA Sarajevo	PRVA ISLAMSKA MKF	MKF SUNRISE Sarajevo	UKUPNO
Donacije za kreditni fond		5.246	5.891	3.366	4.070	804	7.167	7.490	3.459	1.942	39.435
1.	USAID	3.046					3.046	3.046			9.138
2.	CHF-(SIDA, MEDI, HILP)		5.891								5.891
3.	CRS				4.070						4.070
4.	UNHCR			479		200	1.229	992		614	3.514
5.	Islamic Relief, Pred. Sarajevo								3.459		3.459
6.	LIP (sredstva Vlade FBiH)			947			675			1.214	2.836
7.	UNDP	1.932					59	672			2.663
8.	PRM/USA State Department							2.006			2.006
9.	UMCOR			377			317	774			1.468
10.	IRC			383			805				1.188
11.	Women's World Banking			1.034							1.034
12.	Mercy Corps						697				697
13.	OXSfam					500					500
14.	USDA Know-How Project	237									237
15.	Church World Service			145							145
16.	Udruženje građana "ALDI"					104					104
17.	DK iz spajanja sa udrugom "LORI" Orašje									98	98
18.	CRIC	31									31
19.	SOLIDARITES									16	16
20.	ECE, Njemačka	0	0	0	0	0	339	0	0	0	339
Donacije za osnovna sredstva		8	0	0	65	0	229	61	0	10	373
20.	Mercy Corps						229				229
21.	CRS				65						65
22.	ICMC							53			53
23.	SOLIDARITES									10	10
24.	WORLD VISION Int.	8									8
25.	PHARE							8			8
Donacije za operativne troškove		2.054	874	946	0	0	1.693	3.088	54	709	9.418
26.	PRM							2.047			2.047
27.	SIDA Housing	1.828									1.828
28.	USAID			946			353				1.299
29.	UNHCR						176	840			1.016
30.	LIP (sredstva Vlade FBiH)						201			709	910
31.	CHF		874								874
32.	Mercy Corps						739				739
33.	CGAP						45	150			195
34.	EBRD	105					1				106
35.	IFC	104									104
36.	WORLD BANK						45				45
37.	MFC						20	34			54
38.	UNDP						43				43
39.	Islamic Relief, Pred.Sarajevo								54		54
40.	ADA ASBL (RATING)						20				20
41.	Ostalo	17					51	17			85
UKUPNO DONIRANI KAPITAL		7.308	6.765	4.312	4.135	804	9.089	10.639	3.513	2.661	49.226

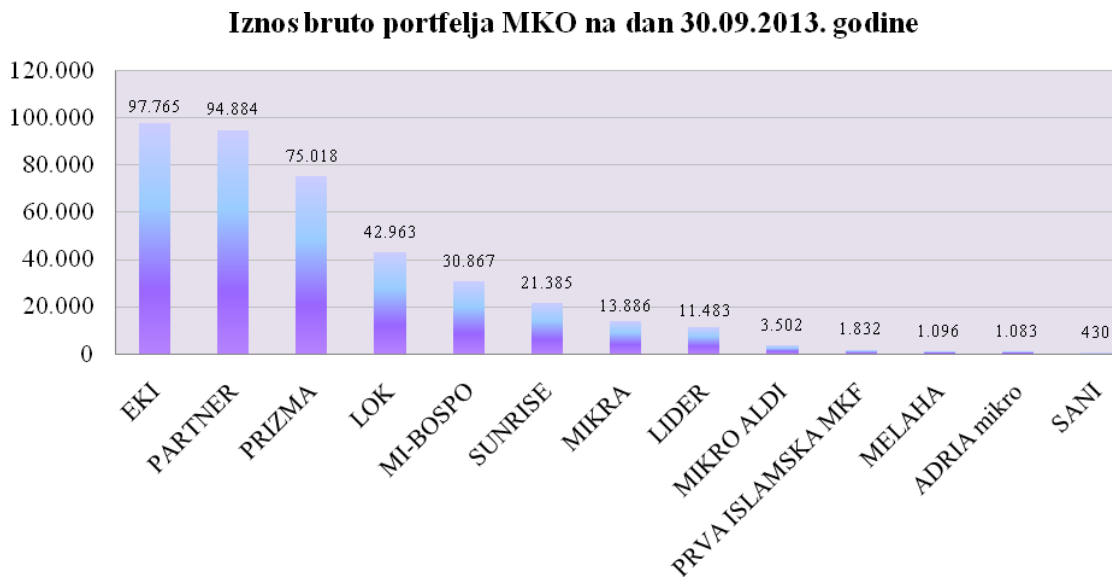
GRAFIKONI

- Grafikon 1. Iznos aktive MKO na dan 30.9.2013. u 000 KM
- Grafikon 2. Iznos bruto portfelja MKO na dan 30.9.2013. u 000 KM
- Grafikon 3. Iznos obveza po uzetim kreditima MKO na dan 30.9.2013. u 000 KM
- Grafikon 4. Iznos kapitala MKO na dan 30.9.2013. u 000 KM
- Grafikon 5. Iznos doniranog kapitala (po izvješćima) MKO na dan 30.9.2013. u 000 KM
- Grafikon 6. Višak/manjak prihoda nad rashodima MKF, odnosno neto dobit/gubitak MKD za razdoblje 1.1.- 30.9.2013. u 000 KM
- Grafikon 7. Broj zaposlenih MKO na dan 30.9.2013.
- Grafikon 8. Broj organizacijskih dijelova MKO sa sjedištem u Federaciji BiH na dan 30.9.2013.
- Grafikon 9. Broj aktivnih kreditnih partija MKO sa stanjem na dan 30.9.2013.
- Grafikon 10. Broj otpisanih kreditnih partija MKO sa stanjem na dan 30.9.2013.
- Grafikon 11. Iznos ukupnih potraživanja po otpisanim kreditima MKO u 000 KM sa stanjem na dan 30.9.2013.
- Grafikon 12. Ukupna potraživanja po otpisanim kreditima u odnosu na bruto portfelj MKO na dan 30.9.2013.
- Grafikon 13. Portfelj u riziku preko 30 dana na dan 30.9.2013.
- Grafikon 14. Fiksna aktiva i kapital u odnosu na ukupnu aktivu na dan 30.9.2013.
- Grafikon 15. Iznos ukupnih isplata mikrokredita u III. kvartalu 2013. godine u 000 KM
- Grafikon 16. Prosječne ponderirane EKS na ukupne kredite prema izvješćima MKO u III. kvartalu 2013. godine
- Grafikon 17. Prosječne ponderirane EKS na kratkoročne kredite prema izvješćima MKO u III. kvartalu 2013. godine
- Grafikon 18. Prosječne ponderirane EKS na dugoročne kredite prema izvješćima MKO u III. kvartalu 2013. godine

Grafikon 1.

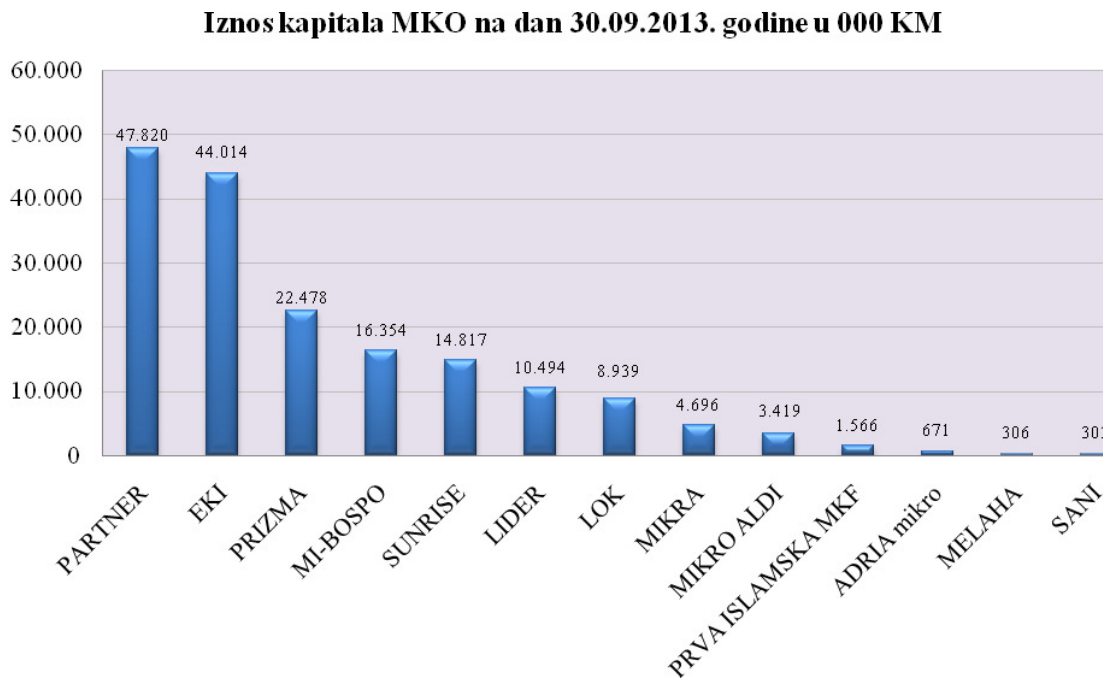
Grafikon 2.

Grafikon 3.

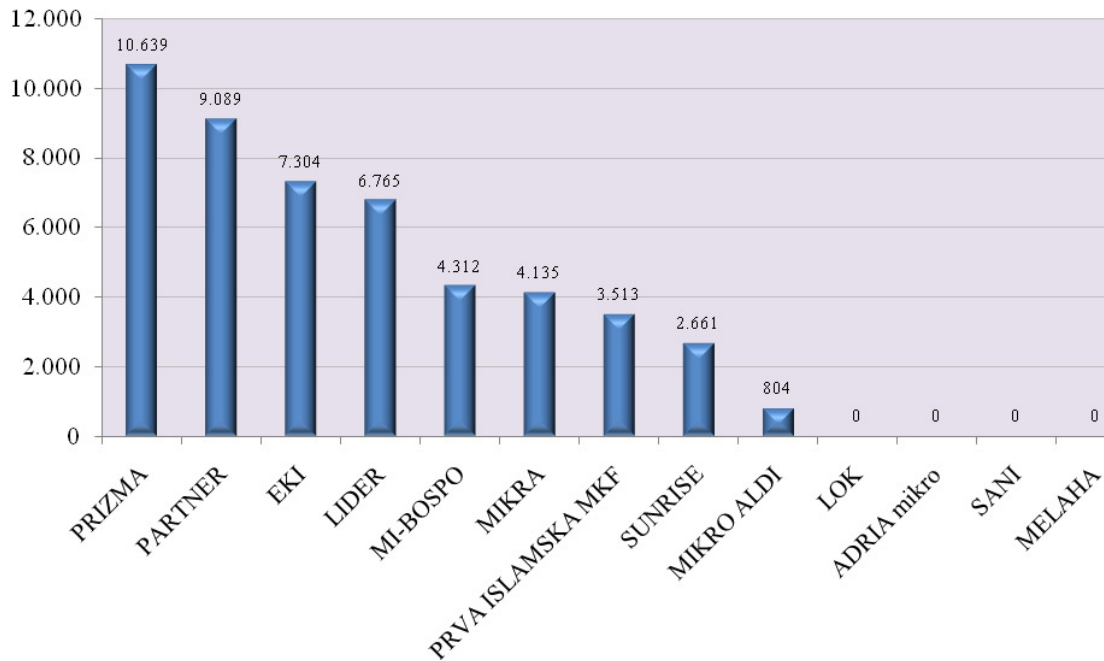

Grafikon 4.

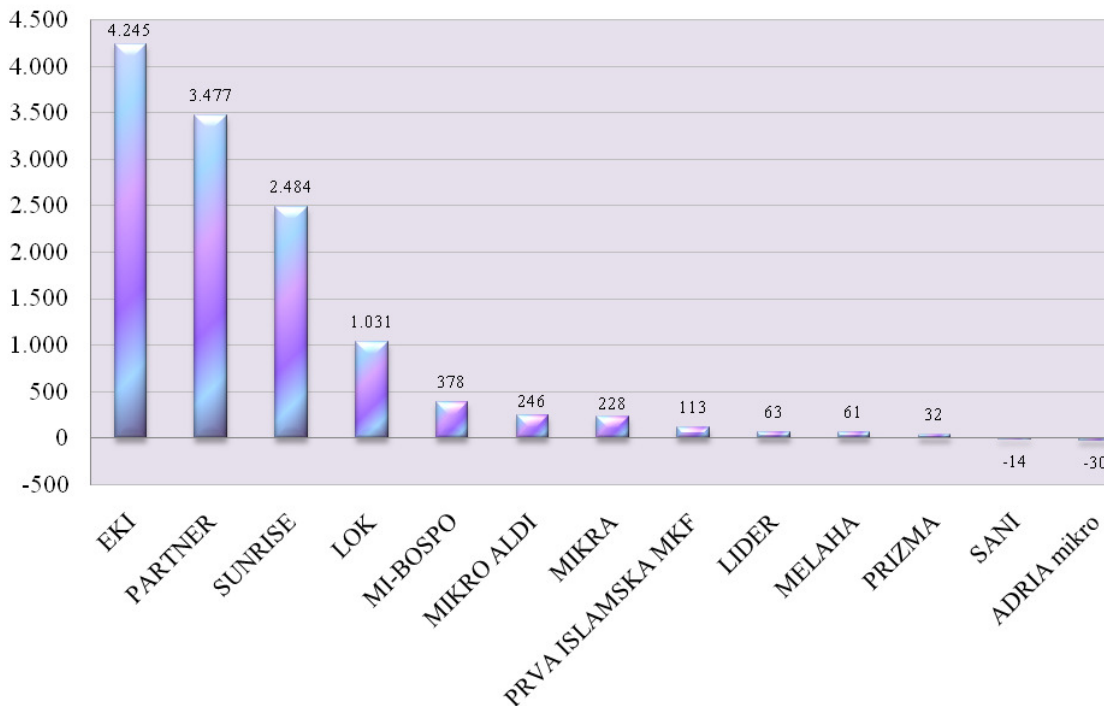
Grafikon 5.

**Iznos doniranog kapitala (prema izvještajima) MKO
na dan 30.09.2013. godine u 000 KM**

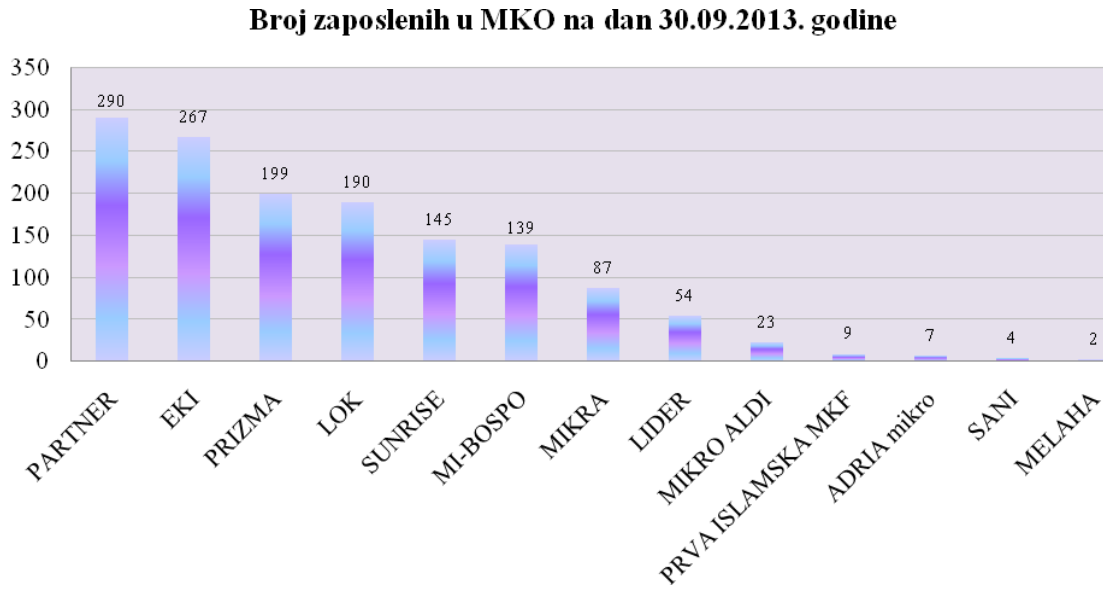

Grafikon 6.

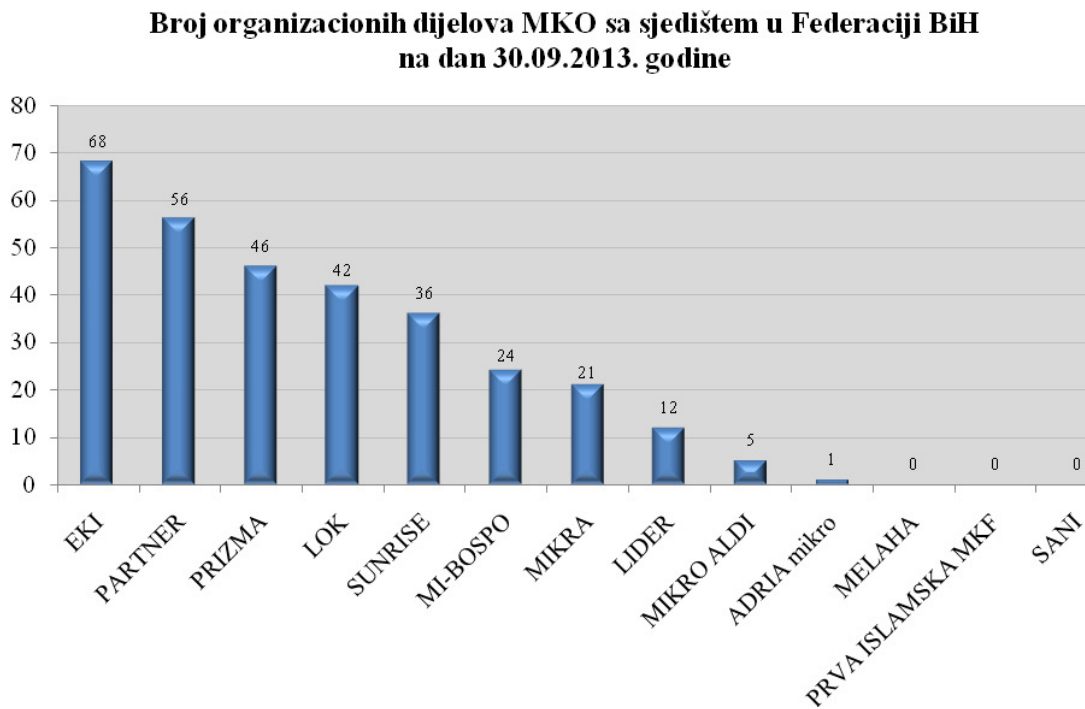
**Višak/manjak prihoda nad rashodima MKF, odnosno neto
dobit/gubitak MKD
za period 01.01.-30.09.2013. godine u 000 KM**

Grafikon 7.

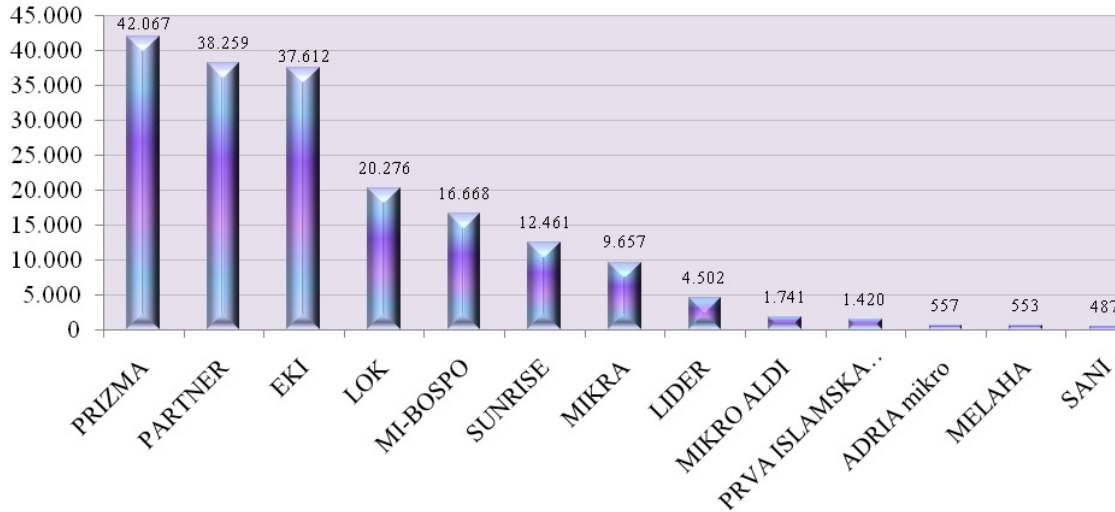

Grafikon 8.

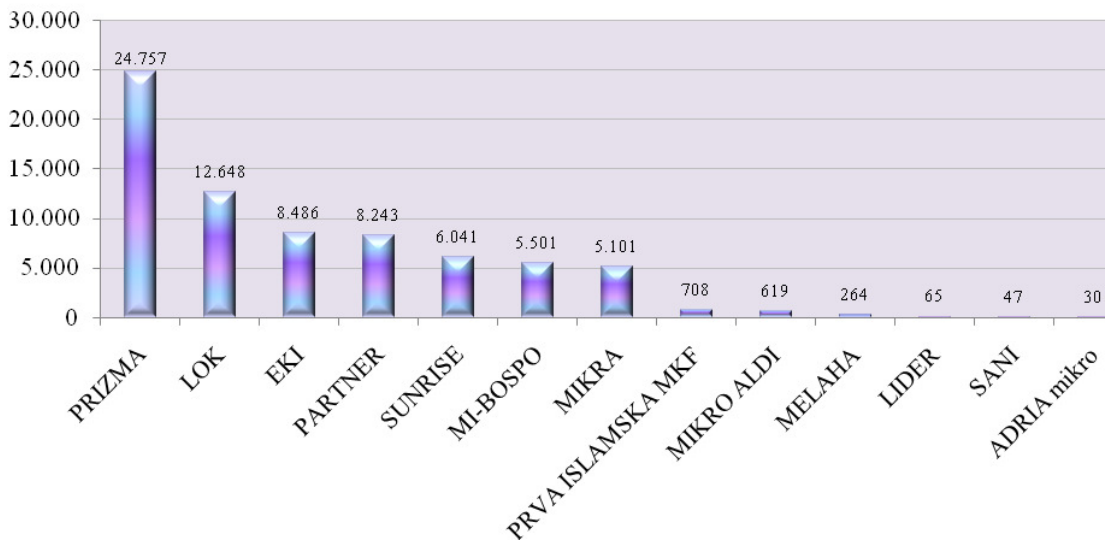
Grafikon 9.

Broj aktivnih kreditnih partija MKO sa stanjem na dan 30.09.2013. godine

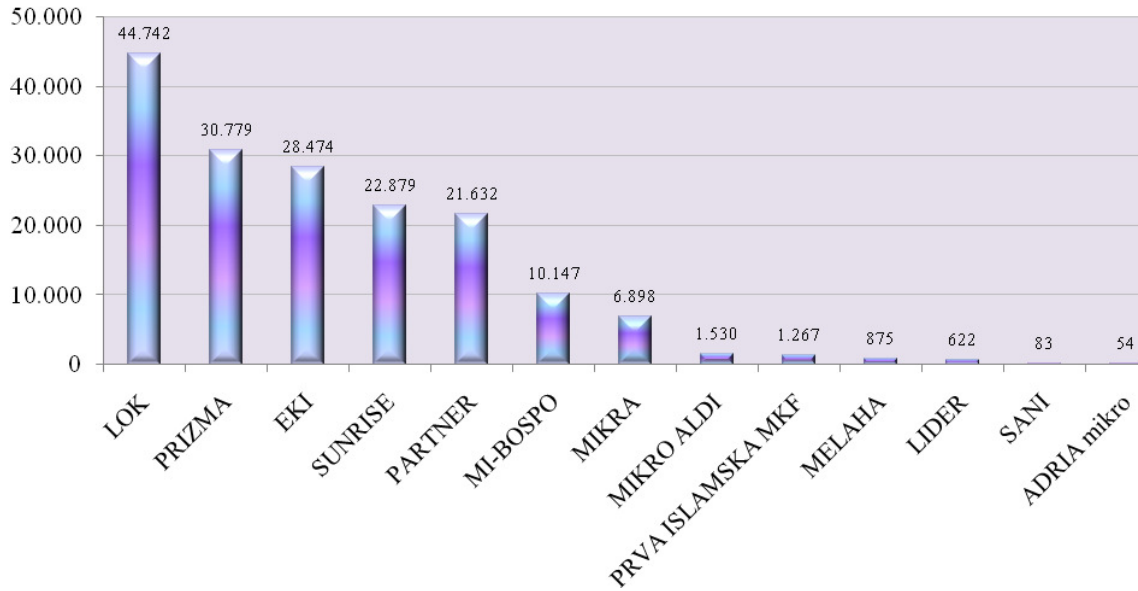
Grafikon 10.

Broj otpisanih kreditnih partija MKO evidentiranih u vanbilansu na dan 30.09.2013. godine

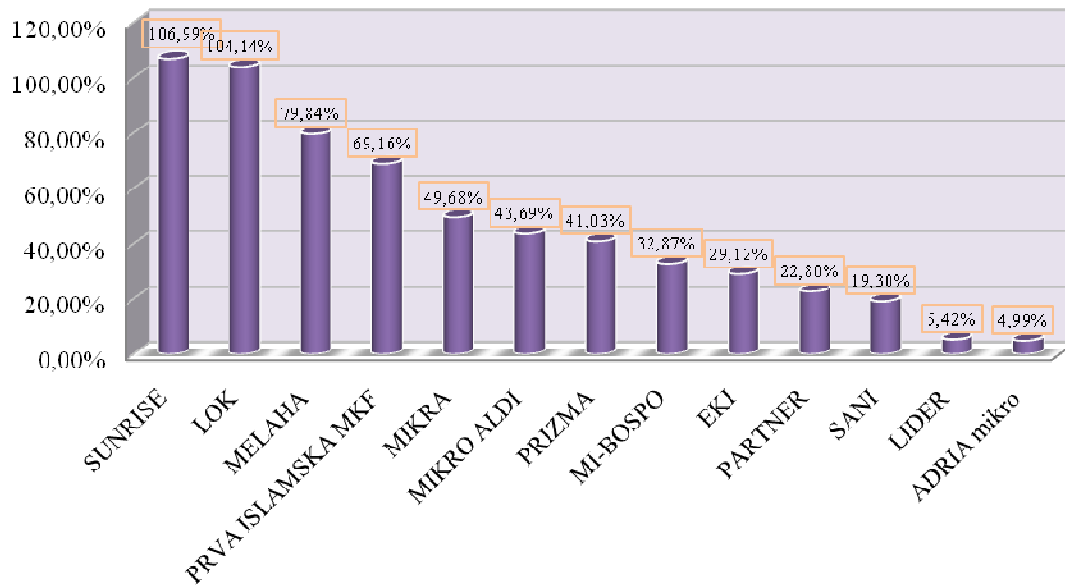
Grafikon 11.

Iznos ukupnih potraživanja po otpisanim kreditima MKO u 000 KM sa stanjem na dan 30.09.2013. godine

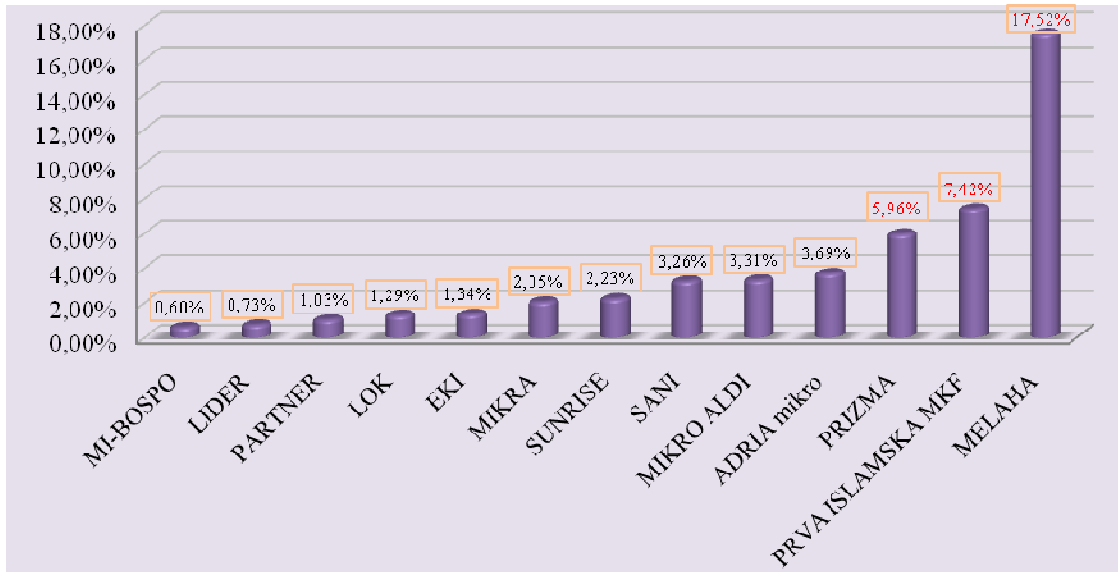
Grafikon 12.

Ukupna potraživanja po otpisanim kreditima u odnosu na ukupan bruto portfolio MKO na dan 30.09.2013. godine

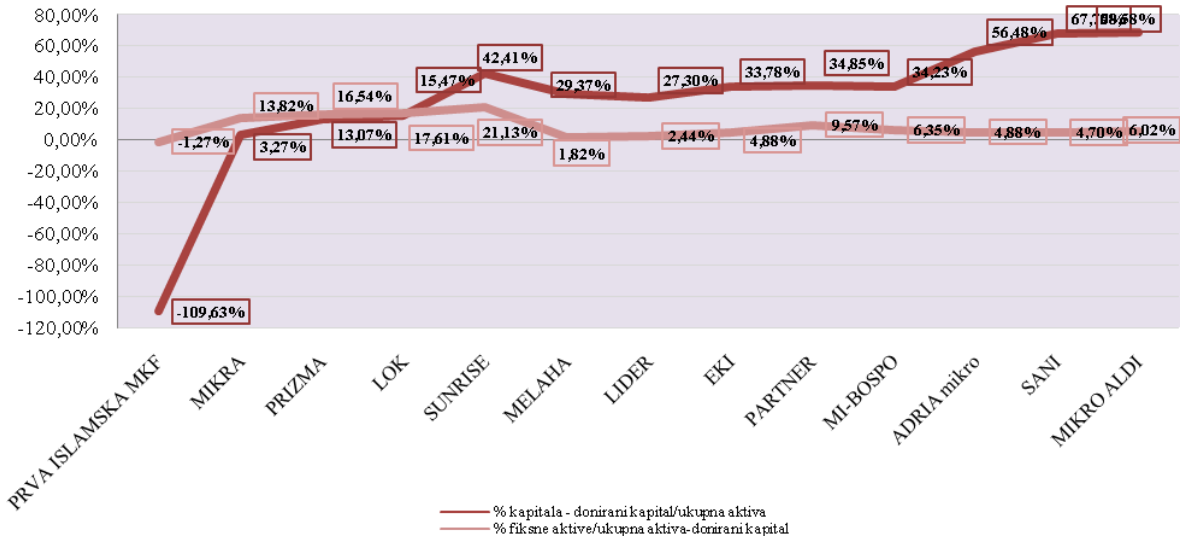
Grafikon 13.

Portfolio u riziku preko 30 dana na dan 30.09.2013. godine

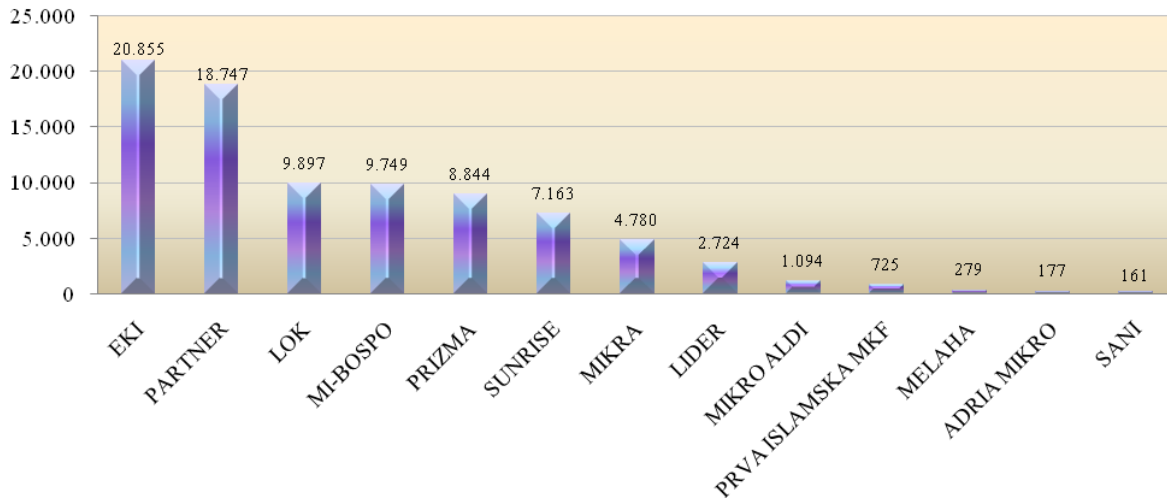
Grafikon 14.

Fiksna aktiva i kapital u odnosu na ukupnu aktivu na dan 30.09.2013. godine

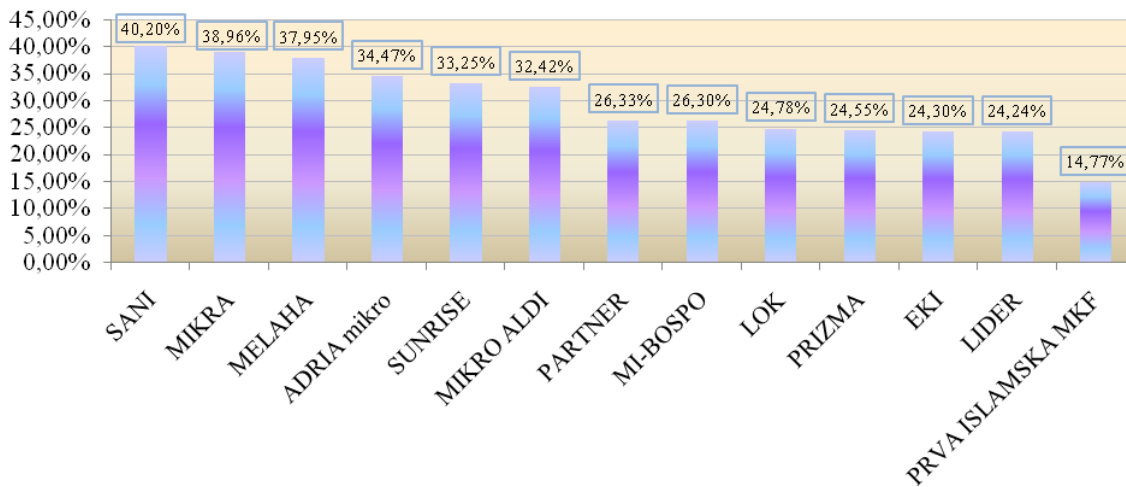
Grafikon 15.

Iznos ukupnih isplata mikrokredita u III kvartalu 2013. godine u 000 KM

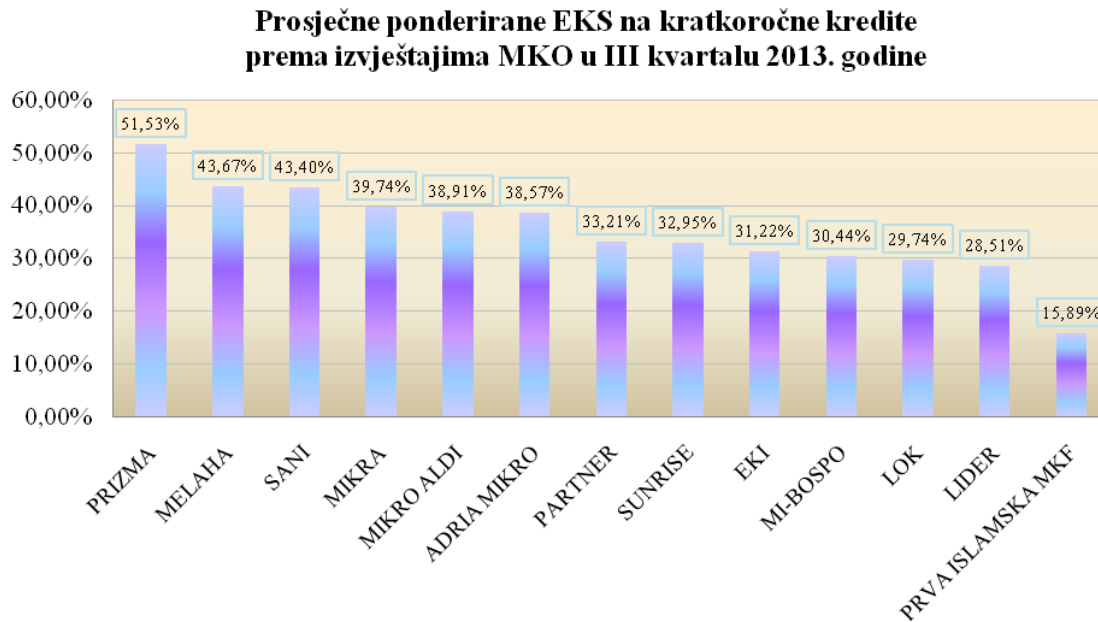

Grafikon 16.

Prosječne ponderirane EKS na ukupne kredite prema izvještajima MKO u III kvartalu 2013. godine

Grafikon 17.

Grafikon 18.

